

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Vniuersa Theologia Scholastica, Speculatiua, Practica

Ad methodum S. Thomæ, quatuor Tomis comprehensa

Tanner, Adam

Ingolstadii, 1626

Quæstio II. De S. Theologiæ genere, tam proximo quam remoto.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72856](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72856)

possunt demonstrationes eorum veritatum; nec etiam vim earum ab alijs propositarum moraliter satis percipere, ob ingenij ebrietatem, & varias distractiones: imò multi nec morale quidem evidentiam eiusmodi veritatum acquirere possunt, ob locorum, in quibus degunt, barbariem, & prauæ educationis consuetudinem. Consequens est igitur, ex factâ superius hypothesi, quibusdam non tantum ad bene esse, vt facilius scilicet acquirant eiusmodi veritatum notitiam, sed etiam simpliciter (moraliter tamen) necessariam esse talium veritatum reuelationem, seu reuelatam doctrinam, tam fidei, quam etiam suo modo Theologiæ, vt in simili dictum. dub. 1.

Atque ex his iam colligitur primò, quod præcipuè à S. Thomâ hic q. 1. a. 1. spectatum fuisse diximus, Theologiam, siue Theologicam doctrinam, etiam prout à fide, seu reipsâ, seu formaliter distinguitur, existere in rerum naturâ: quia Dei providentiâ, in eiusmodi rebus, toti Ecclesiæ communitati necessarijs ad salutem, non deficit. Accedit, quòd suppositâ Theologiæ notionem, esse videlicet habitum, siue doctrinam, quâ fides exponitur, defenditur, illustratur, per se ex ipso quotidiano Ecclesiæ usu notum est, habitum eiusmodi existere.

Colligitur secundo, quamam vniversam sit mens S. Thomæ hic quest. 1. a. 1. dum absolute asserit & concludit, necessarium fuisse, *sacram doctrinam per reuelationem haberi*: quæ res non eodem modo ab omnibus explicatur. Nam omisâ sententiâ Caietani hic q. 1. a. 1. vbi docet, S. Thomam nomine sacræ doctrinæ intellexisse doctrinam formaliter vel virtualiter reuelatam in genere, prout abstrahit à fide, & Theologiâ, quod iam dub. 1. resutauimus; sunt etiam alij, qui existimant, S. Thomam eo nomine non intellexisse Theologiam, prout à fide distinguitur, seu prout est habitus conclusionum, atque ad ipsam fidem tuendam spectat; sed prout aliquo mo-

do includit cognitionem etiam ipsorum principiorum; sive quia reipsâ idem sit habitus cum habitu fidei saltem acquisitæ, vt vult Gabriel Vasquez hic quest. 1. art. 1. dub. 1. siue quia Theologia etiam aliquo modo inuoluat eam cognitionem veritatum fidei, saltem veluti principiorum, quæ supponit, vt dicit Molina hic q. 1. art. 1. disp. 2.

Sed neutrum probatur. Tum quia nec contextus verborum S. Thomæ, nec scopus propositæ ibidem questionis satis saluatur; vt in simili ferè de Caietani sententiâ dictum dub. 1. præterquam quòd Vasquez falsò supponit, Theologiam esse eundem reipsâ habitum cum fide acquisitâ, vt inferens dicemus q. seq. dub. 2.

Dicendum est igitur cum Valentia hic quest. 1. p. 1. Zumel ibidem a. 1. quest. 1. & communi Recentiorum (vti agnoscit Vasquez) S. Thomam locutum fuisse de ipso Theologiæ habitu etiam secundum se, prout à fide distinguitur. Est enim hic eius processus. Pro antecedente sui Enthymematis sumit S. Thomas hoc principium, Necessarium fuit hominem, instrui per diuinam reuelationem, tum de rebus ac veritatibus, quæ naturale rationis lumen excedunt, vt est in primis ipse finis vltimus hominis, ex illo Isa. 64. *Oculus non vidit Deum, absq. te, quæ preparâsti diligentibus te*; tum etiam suo modo (iam hîc superius explicato) de quibusdam veritatibus Deum concernentibus, quæ aliqui humanâ ratione inuestigari possunt: In de his verbis concludit S. Thomas Necessarium itaque fuit, *præter philosophicas disciplinas, quæ per rationem inuestigantur, sacram doctrinam* (vtique Theologiam) *haberi*. Quandoquidem per se clarum est, suppositâ necessitate diuinæ reuelationis, seu doctrinæ immediate reuelatæ, necessariam etiam esse doctrinam illam, quæ ad eam doctrinam immediate reuelatam, persuadendam, tuendam, & exponendam ordinatur; qualis vtique est ipsa Theologia. Atque hæc de necessitate Theologiæ satis,

QVÆSTIO II.

De S. Theologiæ genere, tam proximo, quam remoto.

S. Thom. 1. p. q. 1. a. 2. 6. & 8.

Absoluitur hæc questio quinque dubijs. I. Vtrum Theologia sit habitus adheſiuus, atq. argumentatiuus. II. Vtrum sit opinio aut fides, seu diuina, seu acquisita. III. Vtrum sit scientia. IV. Vtrum sit scientia subalternata, scientia Dei, aut beatorum. V. Vtrum sit sapientia. An verò sit habitus supernaturalis & infusus, dicitur quest. 4. de attributis eiusdem.

DVBIVM I.

Vtrum Theologia sit habitus adheſiuus atq. argumentatiuus.

S. Thom. 1. p. q. 1. a. 2. & 8.

Supposita existentia & necessitate Theologiæ, recto ordine S. Thomæ hic q. 1. a. 2. mox genus eius

proximum inuestigare studet. Sed quia & id ipsum pluribus controuersijs implicatum est; atque simul etiam de remoto eius genere nonnulla à Scholasticis Doctoribus in dubium sunt vocata, quæ apud S. Thomam fuerunt extra controuersiam; idcirco necesse fuit, hanc de genere Theologiæ dissertationem in plura dubia dispertiri; atque ab indagatione remotioris generis initium sumere. Supponunt autem & admittunt omnes, id quod etiam ex se euident est, Theologiam esse habitum intellectus, non volun-

tatis

tati, aut alterius potentia; cum circa cognitionem intellectiuam versetur, vt ex dictis liquet. Solum inquiritur, qualis sit habitus intellectualis.

Et quod ad præsentem dubitationem attinet, vnus ac primus causam ei dedit Petrus Aureolus, qui floruit circa Annum Christi ferè M. CCC. XX. (vii ferè, & Durandus, Heruicus, Occam, &c.) & multa in Theologia Scholastica innouauit, tam Scotus, quam etiam S. Thomæ in multis aduersus; quem propterea sæpe ac diligenter, quamuis maiori ex parte necdum typis impressum, retulit Ioannes Capreolus, iam verò nuper primum Anno MDXCVI. Vaticana Typographia Romæ in lucem dedit. Is igitur lib. 1. sent. prolog. q. 1. art. 3. proposuit 2. & 3. aperte docet, habitum Theologiæ non esse adæsum, nec causantem assensum in intellectu, sed tantummodo declaratum, qui facit aliquid imaginari melius per intellectum, absq. omni adhesionem. Sed contraria sententia est vera, vt dicetur.

Assertio I. Habitus Theologiæ simpliciter & absolute est adæsum. Supponit S. Thomas hica 2. alijque Doctores communiter, qui docent, habitum Theologiæ esse scientiam; omnis autem scientia est cognitio adæsum. Speciatim autem Aureolum hac in parte refellunt Occam q. 3. prolog. Gabriel q. 7. prol. a. 1. Gregorius Arriminenis q. 1. a. 4. Maior q. 4. Vazquez d. 5. c. 2. Probatur I. Quia Aureolus ipse, loc. cit. agnoscit, habitum Theologiæ esse discursiuum: est autem de ratione habitus discursiuus, assentiri conclusioni per discursum deductæ. II. Quia Theologia, etiã vt habitus declaratiuus est, necessariò aliquid negat vel affirmat: idq. etiam sæpe mediante discursu; v. g. sensum huius loci esse istum, idè quod in alijs locis idem similibus verbis indicetur; aut quia ita intellexerunt SS. Patres; aut quia hic est linguæ facra, vel etiam græcæ idiomus; aut quia hunc sensum contextus ipse, & collatio eorum quæ antecedunt & consequuntur postulat, &c. III. Quia iuxta communem philosophiam, omnis actus intellectus componentis aut diuidentis, est aut negatio, aut affirmatio, adeoque si iudicium non absit, assensus vel dissensus; qui tamen ipse etiam cuiusdam partis contradictionis adæsum est. At verò Theologiæ habitus iuxta Aureolum ibidem componit, diuidit, negat, affirmat, vtique non sine iudicio; vt etiam ex dictis patet.

Aliud est, si loquamur de sola apprehensione, compositionis aut diuisionis; seu negationis aut affirmationis; hæc enim apprehensio vtique esse potest, & sæpe est, sine assensu; vt cum apprehendo blasphemiam affirmationem Iudeorum, pronunciantium Christum habere demonium: hoc enim vtique fit absque assensu. Et ratio est. Quia sicut apprehendimus res alias, puta lapidem, lignum; nec tamen idè intellectus ipse efficit, aut recipit ipsum lapidem & lignum, ita etiam potest apprehendere affirmationem vel negationem aliquam, etiamsi interim cum iudicio nihil affirmet vel neget. IV. Apprehensio sola, etiam distinctissima, cuiuslibet discursus vel conclusionis Theologiæ, sicut etiam articulorum & veritatum fidei, esse potest etiam in quolibet Ethnico, Iudæo, heretico; sine omni fide: Theologia verò in infidelibus ac sine fide esse non potest: alioqui infideles esse possent in Ecclesia Doctores & Magistri

doctrinæ fidei. Denique habitus apprehensiuus tantum, in intellectu, non sunt alij, quam species; quæ quanto sunt expressiores, meliusque dispositæ & ordinatæ, tanto & clarius obiectum repræsentant, & intellectum melius perficiunt, ac iuuant ad perfectiorem apprehensionem obiecti. Quamobrem etiam citati rectè iudicant, eam sententiam Aureoli non solum falsam esse, sed nec intelligi quidem posse.

Obijcit præcipuè Aureolus. Si esset habitus adæsum, adeoque inclinaret ad assensum, tum vel esset scientiæ proprie dictæ, vel opinionis; neutrum est. Ergo, &c. Sed hoc argumentum facile dissoluetur ex sequentibus, vbi declarauerimus, qualis habitus in specie sit Theologia. Interim respondetur, falsam esse maiorem; & ex parte etiam minorem, vt inferius dub. 2. & 3. dicetur.

Assertio II. Habitus Theologiæ est habitus argumentatiuus. Ita S. Thomas hic q. 1. a. 8. & communis ac certa omnium Doctorum sententia; nec ipso quidem Aureolo repugnante, vt dictum. Probatur primò ex scriptura. Nam & Christus ipse, & Apostoli Theologiæ scientia argumentando vsi sunt; vt cum Christus Matth. 22. v. 32. contra Sadducæos ex illo loco Exodi 3. *Ego sum Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Iacob, &c.* probat, mortuos viuere, adeoque esse resurrectionem mortuorum. Item cum ibidem v. 43. ex illo Psalmi loco, *Dixit Dominus Domino meo,* contra Iudæos probat, Christum non esse purum hominem, solumq. Davidis filium; naturali videlicet generatione, instar puri hominis ab eo propagatum. Ita etiam Apostolus 1. Cor. 15. v. 13. & seqq. à resurrectione Christi argumentatur ad resurrectionem communem. Et alia passim quamplurima his similia in scriptura noui testamenti, præcipuè in Epistolis S. Pauli reperiuntur.

Secundo idem probatur ratione. I. Quia per hoc maxime Theologia differt à fide, vt dicetur dub. sequenti. II. Hoc postulat triplex ipsius Theologiæ finis. Quorum primus est sacras literas declarare; quod fit partim auxilio peritiæ linguarum, aut etiam historiæ, vel Chronologiæ; partim collatione variorum locorum; sicuti & antecedentium ac consequentium: partim ex analogia doctrinæ fidei; partim argumento ducto ab auctoritate Patrum & Ecclesiæ: qua in re semper aliquem discursum interuenire necesse est: vt etiam circa præcedentem assertionem dictum: nisi forte quandoque in primo casu, si quando vno quasi intuitu, ex clara verborum significatione, sensus scripturæ percipitur; qui tamen non tantum est actus Theologiæ; quam partim grammaticæ; quoad nudam apprehensionem seu cognitionem mentis scriptoris; partim fidei, quoad assensum, vt rectè etiam indicauit Durandus prolog. q. 1. num. 6. & 9. vbi ait: *Theologiam, si accipiatur pro habitu, quo solum, vel principaliter assentimus his, quæ in sacra scriptura traduntur, & prout in ea traduntur, non differre à fide.*

Secundus finis Theologiæ est defendere res fidei contra Aduersarios; tum probando illas; tum etiam obiectiones soluendo: iuxta Apostolum ad Tit. cap. 1. v. 10. de Episcopo ita loquentem: *Et potens sit exhortari in doctrina sana; & eos qui contradicunt, arguere;* & Augustinum sæpius citatum lib. 14. de Trinit. cap. 1. afferentem, hæc scientia defendi fidem & roborari. Vbi

rectè

rectè notat S. Thomas hic q. 1. a. 8. si aduersarius aliquod principium reuelatum admittat, tum ex eo argumentari Theologum posse ad probandum aliud contra eundem; sicut ex auctoritate loci; scripturę disputamus contra Sectarios. Est enim hoc proprium Theologię, vt quemadmodum Metaphysica, cum sit suprema scientiarum naturalium, disputat contra negantem sua principia; si modo aduersarius aliquid concedat; ita etiam Theologia

Si verò aduersarius nullum principium reuelatum admittat, tum contra eiusmodi vniuersim negantes principia, non potest quidem Theologia ex proprijs argumentari; potest tamen & satisfacere argumentis obiectis; & credibilitatem fidei probare euidenter, ex generalibus fidei motiuis. Sed quod argumenti genus non est proprium Theologicum, vt rectè etiam notauit Gabriel Vasquez, cum recentioribus Thomistis hic q. 1. a. 8. & satis indicat S. Thomas ibidem, cum dicit, hoc casu *non remanere amplius viam ad probandum articulos fidei per rationem, sed ad soluendum rationes, si quas inducit contra fidem.* Tertius finis Theologię est ostendere, quid ex principijs reuelatis coniequens sit; quod vel maxime argumentationem requirit, vt perse notum est. Patet igitur ex triplici fine, siue actu Theologię, eam esse discursiuam.

4

Assertio III. Theologia est habitus discursiuus, siue argumentatiuus, tum ad probandas ipsius fidei veritates à Deo immediatè reuelatas, veluti principia sua; tum ad conclusiones & coniectaria ex ipsidem fidei principijs deducenda; hocque eius officium potissimum est. Hęc assertio, excepta vltima eius parte, est communis Doctorum, & apertè assertitur etiam à S. Thomā hic q. 1. a. 8. & omnibus Interpretibus: ibidem; vt & à Durando in prolog. q. 1. licet Aureoli. prolog. a. 1. aduersetur, vbi vniuersim contra S. Thomam assertit, *articulos fidei non esse principia in Theologia nostra, sed magis conclusiones.* Et infra ait, *totum est idem Theologorum esse ad articulos fidei, quasi ad conclusiones declarandas & defendendas.* Ratio patet tum ex dictis preced. assertionem. Tum quia vtraque argumentatio spectat ad eundem finem Theologię, vt dictum; & procedit ac nititur eadem ratione formali; nimirum principijs reuelatis. Tum quia talis argumentatio non potest spectare ad alium habitum; nam quod Aureolus assensum conclusionis deductę ex duabus creditis seu reuelatis propositionibus, aut ex vna credita & altera necessaria, immediatè non ad Theologiam, sed ad fidem pertinere dicit, cum tamen interim fateatur, fidem non esse habitum discursiuum; id nec inter se satis cohæret; cum ad ipsum vtiq; habitum discursiuum, non ad alium pertineat assentiri conclusioni; & infra q. 5. vberius refelleretur.

Vltima assertionis pars, principalis videlicet officium Theologię esse, deducere conclusiones siue coniectaria ex principijs fidei; quę ipsa principia probare, est doctrina S. Thomę cit. a. 8. item Petri de Aliaco in 1. sent. q. 1. art. 3. & communis Doctorum sententia, vt agnoscit etiam Durandus cit. q. 1. prolog. num. 8. & 48. licet ibidem ipse contrarium asserat. Probatur. Tum quia nulla scientia principaliter ac perse probat sua principia. Tum quia veritates fidei à summa veritate reuelatę, perse non indigent

probationes; sed propositione. Interim facile concedimus, absolute præstantius quippiam esse, ipsas etiam fidei veritates immediatè reuelatas probare; negamus tamen ideo, magis per se ac principaliter id muneris spectare ad habitum Theologię. Ratum sit ergo ac firmum, habitum Theologię esse tum ad hæsiuum; tum discursiuum siue argumentatiuum, iam qualis in specie sit videamus.

DVBIUM II.

Utrum Theologię habitus sit opinio, aut fides; seu diuina, seu acquisita?

Ad S. Thom. 1. p. q. 1. a. 1.

Nec istam quæstionem S. Thomas ex instituto tractat; supponens potius, eam, vti per se elaram, nulla indigere explicatione. Sed quia tamen, tum à veteribus quibusdam Scholasticis S. Thomam consecutus, tum à Recentioribus res hæc in dubium vocata est, necesse est eam ex instituto declarare.

Præsupponenda autem initio est, tam pro huius, quam sequentium aliquot dubitationum explicatione, diuisio intellectuorum habituum ab omnibus recepta, quam habet Aristoteles lib. 6. Eth. cap. 3. vbi ait: *Sunt autem ea, quibus anima affirmando, aut negando verum dicit, numero quinque. Hęc verò sunt: Ars, Scientia, Prudentia, Sapientia, Intellectus. Nam existimatione & opinione fieri potest, vt mentiamur.* Vbi Aristoteles, quinque habitus intellectiuos constituit, quibus semper verum dicitur, quos etiam ea de causa Aristoteles cap. præced. in fine virtutes intellectuales appellat: his subiungit existimationem & opinionem, quibus nonnunquam falli intellectum contingit: quas etiam nonnulli hoc loco pro eodem habent: vt videre est in quibusdam Notis ad libros Ethicorum adiectis, in Editione Venera Anni 1585. Alij communiter distinguunt; & quidem rectius, & magis ad mentem Aristotelis accommodatę; qui particula copulatiua, non autem explicatiua hæc inter se connectit.

Inter hos autem S. Thomas 1. 2. q. 57. a. 2. ad 3. pro existimatione habet *suspicionem*; cum ait: *Solus illi habitus virtutes intellectuales dicuntur, quibus semper dicitur verum, & nunquam falsum: Opinio verò & suspicio possunt esse veri & falsi, & ideo non sunt intellectuales virtutes, vt dicitur in 6. Ethic. cap. 3.* Eodem modo legit Scotus q. 3. prolog. Quę interpretatio & lectio textus Aristotelici videtur esse optima; non solum quia existimatio & opinio per se non differunt, sed etiam quia in græco textu pro existimatione & opinione, apud Aristotelem habetur *ἔσθ' ἡ δόξα καὶ ἡ εἰσαγωγή*. Significat autem apud græcos *ἔσθ' ἡ δόξα* non tantum existimationem siue opinionem, sed etiam *suspicionem*. Qua de causa apud Aristotelem eo loco, vniuersim septem habituum intellectualium genera recensentur; quinque quibus semper verum dicitur; duo quibus nonnunquam fallimur; nimirum suspicio & opinio. Quo loco opinio generatim accipitur, pro quoocunque assensu probabili fixo, & determinato ad alteram contradictionis partem; quia ratione et-

iam si-

iam fidem humanam comprehendit; ita ut omnis humana fides sit opinio; licet non omnis opinio sit fides proprie loquendo: quanquam & Aristoteles, quandoque fidem generatim pro assensu accepit, ut cum ait lib. 1. Top. cap. 1. *scientiam esse, quæ ex primis, vel ex ijs, quæ per primam fidem acceperunt, deducuntur.*

Vnde secundo notandum, etsi quidem, ut dictum, opinio recte ac proprie ita generatim accipi possit & soleat, ut etiam humanam fidem comprehendat, tamen apud Scholasticos modo quodam loquendi strictiori, ne dicam magis proprio, hæc duo inter se distingui, ita ut fides humana seu acquisita (prout scilicet à diuina & supernaturali fide distinguitur) dicatur assensus proximè ac immediatè nixus testimonio humano; opinio verò assensus alia probabili ratione nixus, ut notauit Vasquez hic disp. 5. num. 4. licet ibidem addat: *Communiter tamen, inquit, pro eodem usurpamus fidem & opinionem; quod modo superius explicato accipiendum. In eundem sensum Canus lib. 12. loc. Theolog. cap. 2. ait: Fidem dicere, quæ non auctoritati proximè, sed rationi & syllogismo innitatur, absurdum est. Alioquin si prior propositio certa ex fide sit, posterior autem ratione naturæ, probabilis conclusionis fides erit, non opinio: quod plane falsum est. Eodem ferè modo loquuntur alij recentiores.*

Aliud quidem præterea discrimen inter fidem & opinionem assignat S. Thomas 2. 2. quæst. 1. a. 4. vbi dicit: Assensum quoad specificationem non à soli obiecti, sed voluntatis etiam motione procedentem, si quidem sit cum dubitatione & formidine alterius partis, esse opinionem: si autem sit cum certitudine, absque tali formidine, esse fidem. Sed hoc discrimen apud Doctores non est ita receptum: & verius est, ut in 2. 2. fusius dicitur, nec de ratione quidem opinionis esse actuale formidinem, ut rectè & ex communi tradit Vasquez ibidem, contra Occamum, Gabrielem, Arriminensem, & Maiorem infra: sed solum, ut quatum est ex vi mediij probabilis, quo tam fides humana, quam opinio nititur, possit quis dubitare. Ab vtraque verò distinguitur fides diuina, quod & certissima est, & quamdiu ipsa in intellectu perdurat, omnem dubitationem prorsus excludit.

His positis, circa propositam dubitationem, loquendo de Theologia proprie, prout est habitus gignens, nutrens, explicans & defendens diuinam fidem, ut supra diximus, sunt tres Doctorum sententiæ. Prima docet, Theologiam esse habitum fidei acquisitam, ita tamen, ut Theologus credat esse certissimam. Ita cum Occamo q. 3. prolog. Gabriele q. 7. prolog. art. 1. Arriminenfi q. 1. a. 4. Maiore q. 4. docet Vasquez hic disp. 1. n. 8. & disp. 5. n. 4. & 5. qui contra citatos addit, posse quoque vocari opinionem; eo quod assensus vel ex solo testimonio humano, vel ex signis, vel ex ratione deductus, fides acquisita appellari consueuerit: Esse autem cum formidine, vel sine illa, parum refert, inquit, ut fides vel opinio dicatur. Fundamentum huius sententiæ est; quod conclusio Theologica non nitatur propositionibus fidei, ut creditis fide diuina, sed acquisita tantum. Hoc enim posito, planè efficitur, habitum Theologiæ solummodo opinatum esse; utpote assensu tantum opinatum, seu fidei humanæ nixum.

Secunda sententia est, habitum Theologiæ esse habitum fidei non humanæ, sed diuinæ & infusæ,

quæ inter virtutes Theologicas numeratur. Tribuitur à Ludouico Molina hic q. 1. a. 2. disp. 2. Scoto; & videturis quidem ita sentire in 3. d. 3. q. 5. q. vn. vbi asserit, eundem habitum esse, quo assentimur articulis fidei, & conclusionibus, quæ ex illis euidenter deducuntur: *scientia, inquit, & intellectus circumloquuntur habitus fidei, perfectum & imperfectum.* Et infra, ad argumentum, quo fuerat illatum, ut in scientia acquisita, ita etiam in infusa, alium debere esse habitum cognoscendi articulos; & alium cognoscendi consequentia vel explicita ex articulis. Respondet, consequentiam non valere: *quia in creditis, inquit, non assentimur propter euidentiam crediti, sed propter veritatem reuelantis; & illa est eadem respectu primorum articulorum, & respectu aliorum explicatorum ex illis; & ideo non est alius habitus vnus & alterius; quia est idem obiectum sub eadem ratione formali.* Ita Scotus.

Et in eundem sensum supra dist. 3. q. vn. dixerat, intellectum & scientiam in cognitione infusa, non dicere duos habitus; sed vnum fidei infusæ; qui secundum statum imperfectum dicatur intellectus; secundum perfectum scientia. *Per intellectum & scientiam, inquit, exprimitur fides infusa; ita, quod illa duo non circumloquuntur duos habitus, sed vnum tantum, secundum perfectum, & imperfectum, & c.* Potest enim intellectus dici fides imperfecta, quæ est noticia articulorum primorum: & scientia fides perfecta, quæ est explicita noticia de articulis. *sicut in scilicet naturæ libris intellectus dicitur esse primus, & scientia conclusio.*

Huc ex parte spectat etiam Aureolus q. 1. prolog. a. 2. quatenus & ipse etiam habitum, quo assentimur conclusionibus Theologicis, deductis ex duabus premissis reuelatis, vel ex vna reuelata, & altera euidente, eundem docet esse cum fide; negans videl. ipsum habitum Theologiæ esse adhæsiuum; ut dictum dub. præc. Ratio potissimum est, tum quia etiam conclusiones Theologiæ sunt de fide, & creduntur per fidem. Tum quia non videtur posse assignari essentialis differentia inter fidem & Theologiam.

Tertia verò sententia communis est Theologorum, qui Theologiam tam à fide acquisita, quam infusa distinguunt, ut mox diceretur.

Assertio I. Theologia non est idem habitus cum fide infusa, siue Theologica. Hanc doctrinam vbiq. supponit S. Thomas hic q. 1. vbi docet, Theologiam esse scientiam, sapientiam, & habitum argumentatiuum; fidem autem continere principia Theologiæ, adeoq. esse habitum principiorum respectu eiusdem, ut videre est art. 2. 6. 8. Deinde a. 6. ad 3. docet, Theologiam haberi per studium; cum fides diuina vtiq. sine studio infundatur infantibus. Idem sentit Bonaventura q. 1. prolog. sub fin. vbi apertè fidem à Theologica doctrina distinguit. Idem docet Aureolus q. 1. prolog. art. 3. proposit. 1. quicquid superius dixerit.

Idem habet Durandus quæst. 1. prolog. à num. 6. vbi cum triplicem Theologiæ acceptionem distinxisset; 1. pro habitu, quo simpliciter cognoscitur ea, quæ in facta scriptura traduntur, & modo quo in ea traduntur. 2. pro habitu, quo eadem defenduntur, & declarantur ex quibusdam principijs nobis notioribus. 3. pro habitu eorum, quæ deducuntur ex articulis fidei, dicit, Theologiam primo quidem modo acceptam (quæ tamen acceptio huius loci minus propria est) non differre à fide; sed duo-

bus posterioribus modis acceptam supponit esse à fide distinctam. Et ibidem num. 15. ait, per fidem solum assentiri nos alicui, ut reuelatum est à Deo, & non ut est ab alio deductum deductione humana, seu extra scripturam; ubi aperte & recte fidem à Theologia habitu distinguit.

Idem ex communi docent Vega lib. 9. in Concilio Trident. c. 39. Caietanus hic q. 1. art. 1. & seqq. & in 2. 2. q. 1. a. 1. Bannes & Arragonius ibidem, Valentia ibidem, & hic q. 1. p. 3. §. 3. & punct. 5. §. 2. Molina hic q. 1. a. 2. disp. 2. Vasquez loc. cit. disp. 5. num. 5. & 6. Franciscus Albertinus tom. 1. princ. 3. per omnia corollaria. Denique Canus lib. 12. loc. Theolog. cap. 2. redarguens quosdam, qui Theologiæ consequentias dixerunt ad fidem pertinere. ait: *Quæ ratio ridicula est, & iure à plerisque reprehenditur. Est enim facile & apertum fidei Theologiæ q. discrimen, cum fides proximè, & ut sic dicam, immediate auctoritate nuntatur; Theologia verò proximè & immediate ratione. Habent enim se fides & Theologia non aliter, quam habitus principiorum & scientia conclusionum.* Ita Canus.

Neque ab hac sententia vniuersim dissentit Scotus. Is enim in 3. d. 24. q. vn. in responsione ad argumenta secundæ sententiæ aperte dicit, habitum Theologiæ, quo fides defenditur, esse distinctum ab habitu fidei: *scito, inquit, quod simplices credunt omnia, quæ Ecclesia, implicite, nec sciunt fidem explicare vel defendere. Ideo illi, qui hoc sciunt, habent habitum distinctum à fide, sed non alio lumine, quam si fides. Nec iste habitus inuitur principis euidenter notis in aliquo lumine: isto tamen habitu non possent plurimi fideles; quia ille habitus distinctus est à fide.* Ita Scotus.

Vnde etiam sententiam Scoti in hunc modum refert Aureolus in prolog. quæst. 1. art. 2. nimirum ex sententia Scoti (cit. lib. 3. distinct. 24. quæst. vnica.) habitum Theologiæ tripliciter sumi posse, primo pro habitu Prophetarum & Apostolorum, & aliorum scribentium libros sacros. 2. pro habitu, qui relinquitur ex sensu literæ scripturarum, eliciens nimirum simplicem assensum eorum, quæ sunt in scriptura. 3. pro habitu qui gignitur ex scripturarum expositione, & dubiorum solutione, & immixtione philosophiæ: & ex his primum esse habitum quendam euidentem fidei altiorem, vti que prophetiæ; secundum esse ipsius fidei; tertium verò habitum, ab utroque præcedente distinctum. Ex quibus patet, hanc esse communem tam veterum, quam recentiorum Scholasticorum sententiam, Theologiam, de qua in præsentis loquimur, esse habitum à fide distinctum.

4. Probatur assertio, primò ex dictis quæst. 1. dub. 1. assert. 3. vbi ex scriptura, & SS. Patribus probauimus, non omnes fideles habere habitum Theologiæ. Certè Augustinus ibidem citatus disertè ait, *hanc scientiam non polleere fideles plurimos, etsi polleant ipsa fide plurimum;* & ibidem cognitionem fidei à cognitione Theologica distinguit, ut dictum loc. cit.

Secundo probatur ratione. Tum quia ratio formalis obiectiua, seu obiectum formale Quo, siue ratio assentiendi, vtriusque habitus est diuersissima; nimirum sine discursu, & cum discursu; vt superius obiter ex S. Thoma, Durando, & Cano retulimus, & ex instituto declarabitur quæstione sequenti. Tum quia etiam in scientijs naturalibus habitus principiorum, distinguitur ab ipso habitu conclusionum

& scientiæ, vt docent etiam Scotus loc. cit. in 3. distinct. 35. Durandus 3. d. 33. q. 1. ad 2. & constat ex Aristotele, qui habitum intellectus ponit distinctum ab habitu scientiæ 6. Eth. cap. 3. & 6. idem que supponunt veluti certum Molina loc. cit. Gregorius de Valentia to. 2. d. 4. q. 3. p. 1. & d. 5. q. 3. p. 2. & alij commuiter.

Etsi contrarium docet Vasquez hic q. 1. in comment. a. 1. num. 8 vbi ait: *Theologia, sicut quæcumque scientia, non solum complectitur notitiam conclusionum, sed etiam principiorum, quæ eidem scientiæ propria sunt. Neg. enim vnus est habitus distinctus circa principia, & alius circa conclusiones, sed vnus & idem, extensione maior.* Excipio, inquit, *principia vniuersalissima, quæ non propria alicuius scientiæ, sed omnibus communiata sunt: hæc enim ad diuersum habitum spectant.* Sed in primis hæc exceptio non videtur solida ratione niti: cum principia etiam vniuersalissima non aliter se habeant ad vniuersalissimam. hoc est, Metaphysicam scientiam, quam particularia principia (modo sint verè per se nota, quæ in illa scientia non probentur) ad scientias alias. Imò Durandus loc. cit. assertit, per habitum intellectus scientiæ oppositum, ab Aristotele loc. cit. intelligi solum habitum particularium principiorum; non quod vniuersalia ad scientiæ habitum pertineant; sed quod illis sola vi naturali intellectus, sine omni habitu assentiatur; de quo tamen in præsentis non disputo. Deinde ipsemet Vasquez disp. 4. cap. 4. num. 9. ait: *Hoc solo differre intellectum à scientia, quod hæc est per discursum; ille verò sine discursu; in quo nobiscum, conuenit Scotus, &c.* Quod si ergo hæc differentia duos distinctos habitus constituit, quomodo vnus & idem habitus humanæ scientiæ potest sine discursu, & cum discursu assentiri? Atque ex dictis satis etiam patet responsio ad argumenta contrariæ sententiæ superius propoſita.

5. Assertio II. *Habitus Theologiæ, simpliciter dictæ (prout fidelium Doctorum proprius est) non est habitus opinatiuus, aut fidei humana siue acquisita.* Ita docet S. Thomas in hac tota quæstione varijs modis. I. quando art. 1. in corp. ait, *sacram doctrinam per reuelationem haberi.* Et ibidem ad 2. hanc scientiam tractare de rebus naturalibus, secundum quod cognoscuntur lumine diuine reuelationis. II. Art. 2. in corp. ait, *sacram doctrinam (ratione adiuncti habitus principiorum) credere principia reuelata sibi à Deo:* & ibid. ad 2. *sacram doctrinam fundari super reuelationem diuinam.* III. Art. 3. in corp. & ad 2. ait, *quæ in diuersis scientijs tractantur sacram doctrinam considerare sub vna ratione, in quantum sunt diuinitus reuelabilia; ut sic, inquit, sacra doctrina sit velut quedam impressio diuine scientiæ.* IV. Art. 4. in corp. rursum docet, *rationem formalem, quam in diuersis scientiarum obiectis attendit esse, quod sint diuino lumine cognoscibilia.* V. Art. 1. in corp. ait, *hanc scientiam habere certitudinem ex lumine diuine scientiæ.* VI. Art. 6. ad 1. ait, *sacram doctrinam non supponere sua principia ab aliqua scientia humana, sed à scientia diuina.* Et ibid. ad 2. dicit, *propriam huius scientiæ cognitionem esse per reuelationem.* VII. Art. 8. in corp. & ad 2. ait, *Theologiam argumentari ab auctoritate, quæ fundatur super reuelatione diuina.* In quibus omnibus locis patet, S. Thomam pro ratione assentiendi Theologiæ nusquam constituitur lumen, seu rationem, seu fidem humanam; sed lumen diuinum & supernaturale ipsius reuelationis diuine.

Idem

Idem docent communiter illi, qui dicunt Theologiam esse scientiam; vt dicitur dub. seq. Speciatim Aureolus quæst. 1. prolog. art. 1. sub fin. vbi dicit, *absonum esse dicere, habitum Theologia non esse nisi opinionem.* Idem aperte docent Caietanus, Canus, Gregorius de Valentia, Molina, Bannes, Zumel, Albertinus locis citatis; qui in hoc etiam conueniunt, ipsam fidem diuinam ac supernaturalem esse habitum principiorum nostræ Theologiae.

Ex quo etiam probatur assertio. Quia habitus ille, qui ex principijs reuelatis, etiam vt creditis fide diuina, per euidenter consequentiam colligit suas conclusiones, ac propterea illis assentitur, non potest esse habitus opinatiuus, aut fidei humanae, sed est eo multo excellentior & certior; vt agnoscit etiam ipsemet Vasquez loc. cit. & disput. 9. num. 12. Sed datur habitus eiusmodi Theologicus, qui ex principijs reuelatis etiam vt creditis diuina fide colligit suas conclusiones, ac propterea illis assentitur, hæcque ipsa est Theologia propria fidelium Doctorum: Ergo habitus iste Theologiae non est habitus opinatiuus, aut fidei humanae; sed eo multo excellentior & certior. Maior constat, quia ratio formalis obiectiua fidei humanae, aut habitus opinatiui, non potest esse supernaturalis, nec etiam euidens; sed solummodo naturalis & ineuidens: cum tamen assensus fidei diuinae utique sit supernaturalis, & nitatur ipsa auctoritate diuina. Idem dico, etiam si principio supernaturali addatur alterum principium euidens; quia nec ista potest esse ratio fidei humanae seu opinionis, vt dictum.

Minor probatur. Quia ex omni principio, quocumque demum assensu credito, possumus inferre conclusionem proportionatam principijs, ipsique assensui principiorum: Ergo etiam ex veritatibus reuelatis, vt creditis fide diuina. Et quia hoc etiam per se bonum est & laudabile; nec viris doctis habitibus fidei habitum, per auxilium gratiæ difficile, utique credendum est, Theologos fideles de rebus fidei differendo, eiusmodi habitum acquirere: idque eo magis, quo fuerint pij magis & illuminati, ac ipsius diuinæ fidei exercitationi additiores. Vt proinde prorsus non videam, qua ratione vniuersim negari possit, dari Theologiae habitum, qui nitatur principijs vt creditis fide diuina. Quod si eiusmodi habitus datur, nulla est dubitatio, quin sit ille ipse Theologiae habitus, de quo disputamus, proprius vt dictum fidelium Doctorum; nam acquisitus ille, vt fatetur ipse etiam Vasquez, potest non minus esse in hæreticis, quoad propositiones, in quibus non errant, quam in Catholicis, vt mox dicitur plurib. infra q. 4. dub. 1. vbi de naturalitate & supernaturalitate habitus Theologici differemus.

Assertio III. Potest tamen in Theologis, etiam Orthodoxis & Catholicis, esse habitus quidam Theologicus, opinatiuus, seu fidei acquisita, etiam de Conclusionibus Theologicis euidenter deductis ex principijs reuelatis. Quoad hoc placet sententia auctorum, quos primo loco retuli; quam ita etiam Anno MDCIX. in Academia Ingolstadtensi publicè docui; ac postea Anno MDCXVIII. cum eandem illic materiam denuo prælegerem, non sine quadam animi voluptate reperi traditam, in edito interim opere, à nostro Christophoro Gil-

lio lib. 1. de Theolog. tractat. 2. cap. 7. numer. 4. & 5.

Probatur assertio I. Vbiunque datur ratio formalis obiectiua habitus opinatiui, illic fatendum est, etiam dari habitum opinatiuum; cum habitus iste ab alijs non differat necessariò ratione obiecti materialis, sed solum per rationem formalem obiecti: sed in Theologis etiam fidelibus, assentientibus conclusionibus Theologicis ob principia reuelata, locum habet ratio formalis obiectiua habitus opinatiui: Ergo, &c. Minor probatur: quia ratio formalis obiectiua habitus opinatiui, sunt principia vt probabilis solum ratione, seu fide humana credita: Atqui Theologi fideles conclusiones Theologicas colligentes, etiam ex principijs reuelatis per euidenter consequentiam, sæpe tantum ex ijs principijs argumentantur, vt creditis fide humana, aut probabilis ratione; certè quidem ita argumentari facile possunt.

Quod vterius etiam ita probatur. I. Quia talis assensus veritatum fidei non solum honestus & possibilibus est, sed etiam facilis & maximè obuius, si non etiam necessariò præuius ad assensum fidei supernaturalis, vt suppono ex materia de fide: præterquam quod per se constat, non semper teneri hominem assentiri propositionibus fidei, propter rationem obiectiuam supernaturalem. Credibile est ergo, Theologos differentes de rebus fidei sæpe tali solum assensu principiorum esse contentos. Et cum ex omni principio, quocumque demum assensu credito, possumus inferre conclusionem proportionatam principijs, constat etiam ex propositionibus fidei, vt creditis humana fide, seu opinatiuo assensu, inferri subinde ab iisdem conclusiones proportionato assensu erendas, qui non potest non esse opinatiuus, seu fidei cuiusdam humane.

II. Cum ad quemlibet actum fidei diuinæ requiratur præuia inspiratio diuina, seu gratia excitans, vt docetur in 1. 2. quæst. 109. nec is vnquam possit esse peccaminosus, vt ex materia de fide suppono, certè fatendum est, nonnunquam Theologos, etiam Orthodoxos, cum præsertim in disputationis feruore versantur; & quandoque etiam, ob prauitatem circumstantiæ finis, aliarumve circumstantiarum, &c. suas dissertationes saltem veniali quadam macula aspergunt, assentiri propositionibus fidei, non per fidem diuinam, sed solum humanam.

III. Quia ad assensum fidei diuinæ, requiritur apprehensio diuinæ reuelationis: atqui subinde cum ratiocinamur ex principijs etiam reuelatis, non semper apprehendimus in illis diuinam reuelationem, vt experientia videtur constare.

IV. Quia experientia eadem testatur, etiam post amissum fidei habitum, ob vnicum errorem fidei contrarium, de cætero manere in hæretico eandem facilitatem & habilitatem non solum ordinatè & distinctè apprehendendi propositiones; quod ad memoriam & species intelligibiles, quæ remanent, spectat; sed etiam assentiendi illis, & ex illis vt sic deducendi conclusiones Theologicas: atqui habilitas & facilitas illa non potest esse nisi habitus alicuius ad hæc, ex actibus comparati: si enim præteriti actus nullum habitum post se reliquissent, fatendum

esset, nihil eorum quidem ratione, intellectum ad assensum facilitari, cum actus, præsertim intellectus, non nisi mediante habitu potentiam facilitare soleant: nisi quis omnem rationem & necessitatem habitus acquisiti è medio tollere velit. Quod quidem non satis aduertisse videntur ij, qui cuiusmodi habitatem in solum actuum præteritorum exercitationem referunt, absque villo habitu ex illis relicto. Nec satis etiam aduertunt alij, qui hanc facilitatem tantum retulerunt ad conseruationem specierum, &c. Nec verò talis habitus adhæsiuus potest esse alius, quam opinatiuus, aut fidei humanæ, saltem latè acceptæ, vt dictum. Arque hoc solum probat fundamentum primæ sententiæ superius adductum.

8 Dixi verò in Assertionem primò, aliquis Theologiae habitus. Nam vtrum hic habitus simpliciter & absolute, adeoque verè & propriè, an solum analogicè dicendus sit Theologiæ habitus, de hoc nolum contendere: quamuis quidem iuxta scripturam, Patrum, ac communem Theologorum phrasin, non nisi analogicè sic dici videatur; cum verè ac propriè non procedat ex principijs reuelatis vt sic, sed quæ putentur reuelata. Hoc certum, iuxta consuetum loquendi vsu Theologorum, & communem sententiam, cum absolute Theologia dicitur, alium multò excellentiorem habitum intelligi, vt dictum.

Dixi secundo, in Theologis etiam Orthodoxis, quia hæreticos posse de propositionibus Theologicis, in quibus non errant, habitum Theologicum opinatiuum analogicè dictum adipisci, per bonas argumentationes, quas de rebus quibusdam fidei habent, per se constat, & à nemine negatur; non magis, quam quod habitum Theologiæ ante hæresin acquisitum retinere possint, vt dictum.

Dixi tertio, de conclusionibus ex principijs etiam reuelatis euidenter deductis; quia de illis, quæ ex principijs solum probabilibus inferuntur, res est per se nota, vt suo loco inferius dicitur dub. sequenti.

DVBIVM III.

Utrum Theologia sit scientia proprie dicta.

S. Thom. 1. p. q. 1. a. 2.

1 **A**ctum est hætenus de ijs habitibus, opinione scilicet, & fide humana, (cui ob affinitatem diuinam fidem adiunximus) quibus non semper verum dicitur, quique proinde etiam ab Aristotele, lib. 6. Ethicor. cap. 2. & 3. à numero virtutum intellectualium excluduntur. Nunc inquirendum est, an Theologia sit aliquis habitus, ex ijs, quos Aristoteles virtutes intellectuales ibidem appellat; nimirum Ars, Scientia, Prudentia, Sapientia, Intellectus.

Qua in re notandum primò, apud omnes constare, Theologiam non esse artem; quia non versatur circa factibilia; nec est per se habitus practicus aut

operatiuus, vt inferius dicitur: nec prudentiam; quia non versatur per se & immediatè circa singularia agibilia hic & nunc: nec intellectum, quia non est habitus primorum principiorum per se notorum, & euidentium; sed est habitus discursiuus & argumentatiuus, vt dictum dub. 1. Qua ratione etiam probauimus, non esse habitum principiorum euidentium fidei; qui nonnunquam etiam intellectus latè & quadam analogia dicitur. Solum ergo restat quæstio de scientia, & sapientia.

Notandum secundo, Theologiam latè acceptam, ex parte subiecti, quadruplicem posse distingui. Alia enim primo est increata; quæ in ipso Deo est; vt quidem etiam formaliter esse supponunt Caietanus & Zamel hic quæst. 1. art. 2. qui asserit eam esse perfectionem simpliciter simplicem; nimirum abstractè acceptam, prout dicit cognitionem sacram certissimam & euidentissimam ipsius Dei rerumque diuinarum. Secundo, alia est in Christo, & beatis, habentibus euidentiam intuitiuam visionis de veritatibus Theologicis. Tertio alia fuit in B. Virgine, Prophetis, & Apostolis Viatoribus, habentibus eandem veritatem euidentiam non in se, sed in attendente; quia nimirum euidentissimam sunt. Deum eiusmodi veritates reuelasse; licet interim nec Deum reuelantem, nec veritates ipsas reuelatas in se euidenter cognoscerent quod quidem possibile fuisse, supponimus hic ex materia de fide, contra nonnullos qui id negant. Quarto denique alia Theologia est in cæteris hominibus Viatoribus; de qua etsi præcipuè hoc loco, vt in tota hac disputatione, agatur, nonnihil tamen vt doctrina plenior sit, & æquiuocationis occasio excludatur, etiam de alijs hic dicendum erit.

2 Notandum tertio, hanc ipsam Theologiam humanam spectari posse vel secundum proprium suum officium & actum, atque adeo secundum ea, quæ ipsi per se conueniunt, quæque ipsius propria sunt; vel etiam secundum ea, quæ ipsi extrinseca sunt & per accidens. Nam per accidens est ipsi Theologiæ, quod Theologus subinde etiam ex principijs euidentibus euidentes conclusiones deducit, non ex ipsius Theologiæ, sed alterius scientiæ naturalis; puta Metaphysicæ, Physicæ, aut etiam Mathematicæ habitu, pro diuersitate obiectorum. Item quod Theologus subinde, ad complementum quoddam suæ doctrinæ, vt etiam aliarum scientiarum, Magistri facere solent, probabiliter duntaxat argumentantur; quod officium propriè ad Topicam pertinet; siue quia vna vel vtraque præmissa solum est probabilis: siue quia etiam consequentia non est euidentis & certa. Item quod Theologus vsu grammaticæ maximè, & linguarum, siue Chronologiæ aut historiæ profanæ, subinde scripturæ sacræ sensum peruestigat, absque vlla consequentia ex principijs reuelatis deducta; siue etiam quod ipsi scripturæ sacræ principijs iam cognitæ firmiter & distinctè assentitur; quorum posterior est actus fidei; prior, quatenus per se solum spectatur, prout etiam in aliquo infideli esse potest, absque assensu rebus ipsi in scriptura diuinitus reuelatis adhibito, est actus liberalium artium ac naturalium disciplinarum, vt dictum etiam supra quæst. 2. dub. 2. affert. 2.

Deni-

Denique nec hic proprius Theologiæ actus est, persuadere fidem alicui infideli, nulla principia reuelata acceptanti, solum ex communibus fidei motibus; puta ab auctoritate Ecclesiæ, à sanctitate eorum qui fidem hanc fuerunt sectati; à constantia Martyrum; à celebritate miraculorum, &c. vt etiam dictum supra quæst. I. dub. I. sub fin. Per se autem & propriè ad Theologiam spectat, actusque eius proprius est, vel ex vtraque præmissa reuelata, vel ex vna reuelata & altera euidenti, (vt fusius declarabitur quæst. 5. dub. 1.) per bonam & euidentem consequentiam inferre conclusionem, siue alias etiam immediatè reuelatam, seu quod frequentius, eiusque magis proprium est, per se immediatè non reuelatam, vt dictum dub. 1. assert. 3. Et de Theologia secundum hunc actum, adeoque per se hoc modo spectata est quæstio, an sit scientia, vt bene etiam aduertit Caietanus hic quæst. 1. a. 2. & Canus lib. 1. 2. loc. Theolog. cap. 2.

Notandum quatuor, non esse quæstionem de scientia vel adeo latè accepta, prout quamlibet cognitionem certam & indubitatam significat, iuxta vulgi & ipsius etiam scripturæ quibusdam locis vtitam phrasin, v.g. 1. Reg. 24. v. 21. *Scio, quod certissime regnaturus sis.* Job cap. 19. v. 25. *Scio, quod redemptor meus uiuit.* Sapient. 13. v. 1. *Vani sunt omnes homines, in quibus non fides scientia Dei.* Luc. 1. v. 77. *Addandum scientiam plebi eius;* quibus locis fides diuina, partim etiam humana fides, scientiæ nomine appellatur: neque etiam de scientia adeo strictè sermo est, prout significat solum cognitionem rei per potissimam demonstrationem propter quid seu à priori, ex veris causis ipsius rei cognoscendæ partum. Sed quæstio est de scientia propriè & strictè, vt iuxta Aristotелеm 6. Ethic. cap. 3. peculiaris virtus intellectualis constituitur, & significat habitum conclusionum per demonstrationem acquisitum ex principijs euidentibus, vt supponit S. Thomas hic q. 1. a. 1. & rectè notauit Caietanus ibidem.

His positus, quinque sunt Doctorum de præfenti quæstione sententiæ. Prima est Francisci de Marchia, vt referunt Arriminensis quæst. 1. prolog. art. 4. & Occamus ibidem quæst. 3. Theologiam etiam prout in nobis est, esse verè & propriè scientiam, etiam cum euidentia coniunctam; eò quod ipsa etiam fidei principia, ex quibus Theologus suas conclusiones infert, Theologo etiam in hac vita non solum sint certa, sed etiam euidentia; idque virtute ipsius fidei, & lumine naturali intellectus agentis, producentis species quasdam intelligibiles de illis, quibus directè cognoscantur. Sed hæc sententia ab omnibus non solum vt falsa & improbabilis, sed etiam vt temeraria, erronea, ac periculosa infide reijcitur, vt rectè in specie notarunt Gregorius de Valentia hic quæst. 1. punct. 3. Vasquez disput. 4. num. 3. cum ex scriptura vniuersim constet, fidem esse obscuram, & *argumentum rerum non apparentium, vt loquitur Apostolus Hebr. 11. v. 1. qui etiam 1. Corinth. 13. v. 12. ait, videre nos per speculum, & in enigmate, & 2. Cor. 5. v. 7. per fidem ambulare, non per speciem.*

Secunda sententia est Henrici Gandauensis in summa artic. 6. quæst. 1. & art. 13. quæst. 4. & quodlib. 8. quæst. 14. & quodlib. 12. quæst. 2. vbi circa fi-

dei veritates medium quoddam lumen inter lumen fidei, & beatificæ visionis constituit; ac docet, non ipsum quidem per se fidei assensum esse aut fieri posse industria humana euidentem; sed tamen certè ipsos etiam articulos fidei, mediane discursu, & quodam studio ac exercitatione fidei, per notitiam à fide distinctam, tandem euidenter cognosci posse; non euidentia intuitiua seu visionis, sed abstractiua. Quod si ergo ex principijs tali euidentia notis Theologus has conclusiones inferat, tunc ait, talem habitum Theologiæ esse scientiam; secus si discursus procedat ex principijs sola fide creditis.

Sed & hæc sententia in eo, quod supponit, falsa est, & contra experientiam ac doctrinam communem Doctorum; nec satis intelligi potest. Nam quomodo fidei veritates per discursum fieri possint euidentes; cum semper altera saltem præmissa, quod ipsemet Henricus fatetur, sit ineuidens? Deinde exercitatione & studio fidei augeri quidem potest ipsum lumen fidei, & fieri tum intensius; tum & ex parte obiectorum extensus; sed non procreari nouum & distinctum specie lumen. Actus enim sibi similes duntaxat habitus generant, non alios diuersi ordinis. Accedit quod in citatis quibusdam scripturæ locis simpliciter negatur, nos in hac vita, saltem secundum legem Dei ordinariam, habererum creditarum & supernaturalium euidentiam, vt expendenti patebit.

Tertia sententia est Ioannis Capreoli quæst. 1. prolog. art. 1. Caietani hic quæst. 1. a. 2. Bannis ibidem, Zumelij ibid. quæst. 2. Cani lib. 1. 1. loc. Theolog. cap. 2. & communis recentiorum Thomistarum, post Albertum in summa tractat. 1. quæst. 1. Iauellum. Sonecinnatem, &c. qui docet, Theologiam & secundum se, & vt in nobis, esse veram & propriè dictam scientiam, etsi non perfectam; cum vt in nobis est, eareat euidentia: rati videlicet ad scientiam veram & propriam, saltem subalternatam, non requiri euidentiam principiorum, in habente illam; sed satis esse, vt subordinetur alteri scientiæ habenti euidentiam. Atque eandem isti putant esse sententiam S. Thomæ hic q. 1. a. 2. certè negari non potest, eum non parum huic sententiæ fauere, dum docet, Musicam esse scientiam subalternatam Arithmeticæ; cum tamen, vt ait: *Musica credat (solum) principia tradita sibi ab Arithmetico.* Sed de mente S. Thomæ infra ageamus. Tribuunt quoque eandem sententiam Altissiodorensi, Bonauenturæ, Ægidio; qui tamen potius contrarium sentiunt apud Vasquez disp. 4. n. 11.

Quarta sententia est, Theologiam non quidem vt in nobis est, sed secundum se tamen, esse veram & propriam scientiam. Ita docet Vasquez hic disp. 4. cap. 4. idemque solum existimat sensisse Caietanum; qui tamen reuera plus dicit, vt legenti patebit. Eam verò sententiam ita declarat Vasquez, ex mente etiam, vt putat, Caietani, *Disariam enim Caietanus (inquit Vasquez) accipit Theologiam: vnam dicit esse Dei & beatorum, alteram verò Viatorum; hanc posteriorem rursus diuidit in Theologiam secundum se, & prout est in nobis. Per Theologiam igitur secundum se non intelligit Caietanus Theologiam Dei, nec beatorum, sed Viatorum, non quatenus est in illis obscura notitia ex principijs solum creditis collecta; sed consideratam sine imperfectione obscuri-*

raris. Ita Vasquez. In eam sententiam Aureolus in prolog. q. 1. art. 1. citat etiam Varronem Scoti præceptorem. Citari etiam potest pro eadem sententia Scotus q. 3. prolog. sub fin. quæst. 4. ubi expressè docet, Theologiam quoad conditionem certitudinis & euidentiæ, esse scientiam in se, & in intellectu diuino; ut etiam in beatis. Nec aliud nomine Theologiæ in se videtur intelligere, quam Theologiam absolutè spectatam, prout abstrahit à varia conditione subiecti habentis Theologiam; ut cunquæ aliter explicet Vasquez loc. cit.

Quinta sententia est, Theologiam nec secundum se, nec ut est in nobis, esse verè & propriè scientiam.

5 Assertio I. Theologia ut est in nobis, non est verè & propriè scientia. Ita Altiſiodorensis lib. 2. summæ tract. 29. cap. 1. q. 1. Scotus loco cit. Heruæus q. 1. prolog. Aureolus in prolog. q. 1. a. 2. Occam q. 3. prolog. Durandus q. 1. num. 49. Arriminenſis q. 1. a. 4. Argentinensſis q. 2. a. 1. Marsilius q. 2. a. 3. inclinât magis Richardus q. 2. prolog. Ex recentioribus idem docent Gregorius de Valentia hic q. 1. p. 3. §. 1. Molina q. 1. a. 2. disp. 3. Vasquez cit. disp. 4. cap. 6. adeo ut hæc extra scholam S. Thomæ sit communis sententia; imò Gregorius de Valentia & Vasquez putant, nec S. Thomam quidem esse huic assertioni contrarium, quem ipsi existimant solum sensisse, Theologiam esse scientiam secundum quid & analogicè; de quo nolim disputare. Certe quidem q. 2. de virtut. art. 13. ad 6. ait: *Memoriter tenens conclusiones Geometriæ, si non propter mediâ geometricâ et assentiât, non habebit Geometriâ scientiam.*

Probatur assertio. Quia iuxta Aristotelem lib. 1. poster. cap. 2. & communem omnium Philosophorum doctrinam, ad scientiam propriè dictam, ac more philosophico acceptam, requiritur euidentiâ; non solum quia Aristoteles ibidem docet, scientiam debere esse ex notioribus, sed etiam quia ibidem in fine ait: *Oportet simpliciter scientem immutabilem esse;* quod non conuenit scientiæ nisi ratione euidentiæ: Atqui Theologia ut in nobis viatoribus est, non est euidens; ut fatentur etiam auctores tertiæ sententiæ, & ut ipsa etiam experientia patet. Si enim esset, non posset latere cognoscentem, iuxta eundem Aristotelem 2. poster. c. 18. Simile argumentum petitur à demonstratione, sine qua non potest esse scientia. Quia etiam demonstratio vera & formalis esse non potest, absque euidentiâ præmissarum: secus est de demonstratione materiali & obiectiua.

Addunt nonnulli etiam hoc argumentum; scientiam esse non posse de singularibus, iuxta Aristotelem, qualia tamen in Theologia sunt ferè omnia, aut saltem præcipua; ut Deus, & diuina mysteria, &c. Sed hæc ratio non conuincit. Intelligenti enim debet de scientia strictissimè sumpta, & à priori; qua proprietates de subiecto per veras & immediatas causas demonstratur: qualis scientia de singularibus esse non potest; quod eorum, quæ talia sunt, nec essentiæ, nec proprietates cognoscantur. Quod si dictum illud ulterius extendatur, intelligi debet de singularibus corruptibilibus, & regulariter; quæ hoc ipso quod talia sunt, ferè demonstrationem, saltem absolutam, respuunt. Alias si euidens notitia de singularibus habeatur, ex principijs euidētibus, nil obstat eorum etiam scientiam haberi; ut de Eclipsibus habent Ma-

thematici; de Deo Metaphysici, ut rectè etiam notauit Vasquez cap. 7.

6 Assertio II. Theologia etiam in se, siue secundum se accepta, non est propriè & formaliter scientia. Ita contra Varronem Scoti præceptorem Aureolus loc. cit. item contra Caietanum, Gregorius de Valentia loc. cit. §. 2. & videtur communis aliorum, quos pro assert. præced. citauimus. Probat. Quia Theologia in se, siue secundum se non potest esse aliud, quam aut Theologia in genere spectata, siue prout abstrahit à varijs differentijs contrahentibus, variaque conditione subiecti eius in quo est, siue etiam quod Vasquez dixit, *prout consideratur sine imperfectione obscuritatis*: Atqui Theologia, nec in genere spectata, est scientia, quia alioqui in omnibus speciebus & indiuiduis suis esset scientia: quod istimer auctores negant: nec etiam prout abstrahitur & consideratur sine imperfectione obscuritatis. Quia ad scientiam veram & formalem requiritur, non solum ut abstrahat ab ineuidentiâ siue obscuritate, siue ut sine imperfectione obscuritatis consideretur; sed etiam ut formaliter qua talis habeat euidentiâ; atqui Theologia etiam ut abstrahit ab obscuritate, siue ut consideratur sine imperfectione obscuritatis; non eo ipso tamen formaliter habet euidentiâ; cum omnis euidentiâ sit per respectum ad subiectum; & Theologia adeo secundum se non minus abstrahat ab euidentiâ, quam ab ineuidentiâ siue obscuritate. Ergo Theologia, etiam prout abstrahit & consideratur sine imperfectione obscuritatis, non est propriè & formaliter scientia.

Nec plus probant rationes eorum, qui contrarium huic vel præcedenti assertioni docuerunt, quam Theologicæ argumentationis dispositionem per se talem esse, quæ strapta parere scientiam, si habeatur principiorum euidentiâ; seu quod idem est, esse scientiam obiectiue, non formaliter; quod vltro concedimus: quo modo nimirum etiam quælibet argumentatio Euclidis etiam ab ignorantissimo, ac minime intelligente apprehensa, dici potest scientia: quia videlicet ex se est obiectum scientiæ, siue aptum sciri.

7 Assertio III. Neque Theologia Dei, aut Angelorum more philosophico propriè est scientia. Ita Scotus loc. cit. & Vasquez d. 4. num. 8. & 9. ex communi, contra Bassolem q. 5. prolog. a. 3. Quia iuxta Aristotelem & philosophos locis supra citatis scientia essentialiter est habitus discursiuus; per hoc enim differt ab intellectu, iuxta eundem Aristotelem lib. 6. Ethic. cap. 3. Atqui scientia Dei & Angelorum non est discursiua, ut hic supponimus. Ergo.

Assertio IV. Theologia creata in Christo vere ac propriè est scientia. Ita sentiunt Scotus loc. cit. & Bassolis q. 5. prolog. a. 3. qui vniuersim eam in beatis collocant; & videtur ex mente aliorum Doctorum communiter, qui in Christo agnoscunt vsum Theologicæ argumentationis, ut dictum q. 1. dub. 1. & q. 2. dub. 1. Probat. quia ut rectè notauit Scotus loc. cit. ad scientiam propriè dictam plus non requiritur, quam cognitio vera, certa, euidens, & discursiua; siue ex principijs euidētibus per discursum collecta de obiecto necessario: ubi satis est complexum intelligere, iuxta dicta assert. 1. Sed Christus de rebus Theologicis habuit cognitionem veram, certam, euidētem & discursiuam. Ergo. Maior patet ex Aristotele

loc. cit.

loc. cit. & est communiter recepta. Minor, quoad duas priores conditiones scientiæ, patet & est extra controuersiam. Quoad discursum patet ex dictis; quandoquidem ex ipsa scriptura constat, Christum in terris existentem habuisse discursum verè Theologicum; ex vno principio reuelato probando aliud, seu deducendo conclusionem Theologicam, vt probauimus locis citatis.

De cognitione euidentè ita probatur. Quia Christus præter cognitionem increatam, de qua hic non loquimur, sicut & præter visionem beneficam, habuit scientiam infusam, per quam Deum ipsum quidem cognitione abstractiua, res vero creatas alias extra Deum etiam supernaturales, quidditatiuè ac per proprias species euidenter cognosceret; vt iuxta S. Thomam docetur in 3. part. q. 9. & 11. Ex principijs ergo per hanc scientiam euidenter cognitis potuit ipse conclusiones euidenter deducere; eisque vt sic deductis assentiri. Vbi etiam supponimus, quamuis scientia infusa per se discursiua non sit, sed actus eius proprius sit per modum simplicis intelligentiæ siue intuitus, videlicet cognoscere prædicatum in subiecto, & conclusionem in principio, effectum in causa, & causam in effectu, vt docet Halensis 3. part. q. 13. a. 5. & Durandus 3. d. 14. q. 3. nihilominus tamen, siue ob excellentiam eius habitus, siue quia plures sub se habitus continet, siue quia saltem per modum habitus principiorum discursui seruire poterat, de quo nil iam definitum, potuisse vt Christum hac scientia etiam ad compositionem & discursum, vt aperte docet S. Thomas 3. p. q. 11. a. 5. & sentiant omnes Thomistæ teste Suarez in 3. part. to. 1. d. 28. sect. 2. et si Bonauentura in 3. d. 14. art. 3. q. 2. Richardus art. 4. q. 3. putet, actum huius scientiæ semper ac necessariò esse simplicem, nec posse fieri cum vera compositione & discursu; quam sententiam etiam verisimiliorem censet Suarez, de quo alibi.

8 Assertio V. Probabilius videtur, Theologiam etiam in beatis cæteris esse scientiam propriè dictam. Ita Scotus & Bassolis locis cit. & aperte Molina q. 1. a. 2. disp. 1. post conc. primam, vbi ait: *Locus sum autem in conclusione de Theologia, vt in hac vita à nobis habetur: quoniam Theologia Beatorum tam quoad principia, quam quoad conclusiones, quæ ex eis cognoscitur (vtique discurrendo) euidentissima est; specie tamen distincta à Theologia nostra; et si contrarium doceat Valquez hic disp. 4. cap. 4. ratus beatos non magis, quam Angelos, mysteria fidei per discursum posse cognoscere.* Neque sanè de alia conditione scientiæ vlla est difficultas, quam de discursu circa res fidei, seu veritates à Deo reuelatas.

Probatur tamen assertio. Quia ad quandam perfectionem connaturalem humani intellectus pertinere videtur, vt ex veritatibus cognitis discurrendo colligat & cognoscat etiam alias connexas: Ergo si hic modus cognoscendi etiam circa mysteria fidei & veritates Theologicas possibilis est in beatis, non erit ijs denegandus: sed possibilem esse declarari potest varijs modis. Primus esset, si quis diceret, in beatis manere Theologiam nostram quoad substantiam, et si conditio ineuentiæ transeat in euidentiam, vt post Victoriam docent Caietanus & Bannes hic q. 1. a. 2. item Canus lib. 12. loc. Theol. cap. 2. Sed hoc

non probatur, vt rectè Gregorius de Valentia q. 1. p. 3. §. 2. quia euidentia & ineuentia pertinet ad substantiam & essentiam habitus cognoscitiui: alioqui idem in re habitus etiam apud nos successiue esse, posset scientia & fides. Verius est ergo, non manere in patria, vt inferius dicitur.

Secundus modus esset, si quis diceret, Beatos, vt cognoscunt alia extra Deum euidenter per creatas species, ita etiam cognoscere mysteria fidei, saltem ea, quæ sunt de rebus creatis; quibus proinde cognoscendis habeant species ac scientiam per se infusas; eadem ferè ratione, qua easdem habuisse diximus Christum. Quod admittere libentius debent illi, qui negant, in Deo per visionem beatificam quicquam creatum videri; de quo suo loco. Neque sane hæc sententia videtur improbabilis.

Tertius, & meo iudicio probabilior modus est; si dicamus, ad discursum nil referre, quocumque demum habitu seu lumine cognoscantur principia: idcirco cum & beati de quibus loquimur, potentiam discursiuam, veluti connaturalem animæ facultatem retineant, ex principijs lumine gloriæ euidenter cognitis, suo arbitratu, cum volunt, per scientiam Theologicam, non beatificam, mediante discursu cognoscere conclusiones Theologicas. Nec refert, quod eadem illa iam antea etiam cognoscantur in Deo per visionem beatificam: quia nil obstat, quò minus idem simul duplici cognitionis genere cognoscatur; nec clarior cognitio impedit cognitionem aliam minus claram; sicut nec euidentia sensus euidentiam intellectus; nec euidentia intuitiua, euidentiam abstractiuam, vt in Christo & beatis, saltem quoad obiecta quædam naturalia; videre est. Atque ita sentit Scotus cit. q. 3. prolog. q. 4. cum ait: *Quidditas subiecti, in quocumque lumine videtur, continet virtualiter veritates, quas potest facere notas intellectui passiuo à tali obiecto. Si igitur quidditas lineæ visa in lumine naturali potest notis facere in se inclusas veritates intellectui nostro: pari ratione etiam vt visa in essentia diuina: sed omnis veritas causata in intellectu nostro per aliquid prius naturaliter notum, causatur per discursum: quia discursus non requirit successionem temporis, nec ordinem ipsius, sed ordinem naturæ; scilicet, quod principium discursus sit naturaliter prius notum, & vt sic sit causatiuum alterius extremi discursus: hoc potest concedi, videlicet quod beatus verè potest habere scientiam Theologicam quantum ad omnes conditiones scientiæ; quia omnes conditiones scientiæ verè concurrunt in scientia beatorum.* Ita Scotus.

9 Assertio VI. Probabile est, Theologiam etiam in B. Virgine, Prophetis, & Apostolis Viatoribus, saltem quoad aliquas conclusiones, fuisse scientiam verè & propriè dictam. Est ex inente omnium Doctorum, qui docent, istos dum viuèrent, saltem quarundam fidei veritatum habuisse euidentiam in reuelante siue attestante. Ita enim de B. Virgine & Apostolis docent Suarez in 3. part. tom. 2. d. 3. i. sect. 4. Idem de Prophetis ex communi sententia docent S. Thomas q. 14. de verit. art. 1. & in 2. q. 175. a. 5. Caietanus ibid. Bannes 2. 2. q. 1. a. 4. & 5. Scotus in 3. d. 24. q. vii. & ex eodem Aureolus q. 1. prolog. a. 1. et si contrarium doceant Durandus q. 1. prolog. à num. 45. & Molina hic q. 1. a. 2. disp. 4. ratus etiam prophetiam, non minus quam fidem, includere obscuritatem re-

uelantis; quod videtur contra sententiam communem & certam. Sic enim prophetia non fuisset proprie in Christo; cuius oppositum cum S. Thoma 3. part. q. 7. a. 8. docent omnes ferè Theologi, contra Abulensem. Hoc igitur posito, probatur assertio. Quia omnis cognitio rei certa & euidens, ex principijs euidenter cognitis deducta, est scientia proprie dicta: sed hi quos diximus, etiam dum in terris existerent, habebant notitiam Theologicam de aliquibus saltem conclusionibus, certam & euidenter, ex principijs itidem euidenter in attestante; eo ipso quod illis euidens fuit, Deum hoc vel illud dixisse siue reuelasse, vt dictum. Ergo, &c.

Neque verò dici potest, euidenciam in reuelante, cum ab extrinseco tantum desumpta sit, non sufficere ad euidenciam scientiæ. Nam etiam in Mathematicis, atque alijs scientijs, conclusionum euidenciam, sæpe dependet & provenit ab aliquo principio quasi extrinseco. Quale est illud vulgare apud Mathematicos: *Quæ sunt equalia vni tertio, sunt etiam equalia inter se, &c.* Demonstrationes quoque à fine, & propria causa efficiente, sumuntur ab aliquo extrinseco rei, de qua est demonstratio; & tamen sunt veræ demonstrationes. Nec sane video, cur magis rationem demonstrationis habeat iste discursus: *Quæ sunt equalia vni tertio, sunt equalia inter se:* hæc sunt equalia vni tertio: Ergo, &c. quam si dicam: *Quicquid Deus reuelavit verum est; quæ est propositio naturaliter euidens: hoc Deus reuelavit;* quam euidenciam esse, ponimus ex hypothesi: Ergo, &c. si quidem utrobique præmissa ponantur euidenter, nota, vt supponitur.

Accedit de B. Virgine hæc peculiaris ratio assertionis; quod nonnulli, in quibus etiam Suarez 3. p. tom. 2. d. 19. s. 2. probabiliter asserunt, etiam B. Virginem habuisse scientiam mysteriorum perfectissimam. Tunc enim seruata proportione, eadem ipsius quoad hoc erit ratio, quam Christi esse diximus: etiam si huius lumen fuerit illustrius & intensius; quod ad rem præsentem impertinens est.

Ex ijs verò, quæ de Apostolis & Prophetis diximus, colligitur, ob eandem causam etiam in animabus purgatorij discursus Theologicos, si quos habent, vt sane habere possunt, saltem respectu aliquarum conclusionum, euidentes esse; cum & ipsæ à proprio quasi experimento habeant euidenciam fidei veritatum, saltem aliquarum, in reuelante siue attestante; vt hic supponimus alibi probandum.

Assertio VII. Tamen si Theologia nec in Deo, seu Angelis; nec in nobis viatoribus verè & proprie, Aristotelico & Philosophico more, sit scientia; illic ob defectum discursus, hic ob defectum euidenciam, vt dictum; nihilominus tamen in vtrisque latiori vocabuli vsu, verè ac proprie, adeoque absolute est ac dici potest scientia. Ita absolute loquuntur complures Scholastici veteres, vt S. Thomas hic q. 1. a. 2. Alensis 1. p. q. 1. memb. 1. Richardus in prolog. q. 2. Scotus in 3. d. 24. Heruæus q. 1. prolog. è recentioribus verò ita speciatim docent Canus lib. 12. loc. cap. 2. Gregorius de Valentia hic q. 1. punct. 3. Molina a. 2. disp. 1. Eodemque modo loquuntur scriptura & SS. Patres. Vt Sapient. 10. v. 10. *Dedit illi scientiam sanctorum.* Hierem. 3. v. 13. *Dabo vobis pastores, qui pascunt vos scientia & doctrina.* 1. Cor. 12. v. 8. *Alij datur sermo*

scientia, & cap. 13. v. 8. Siue scientia destruetur. 2. Cor. 8. v. 7. *Abundatis fide, sermone, & scientia.* Quibus locis scientiæ nomine etiam comprehendi Theologiam, negari vix potest.

Idem apertè docet S. Augustinus, lib. 14. de Trin. cap. 1. vbi ait, hanc doctrinam ab Apostolo vocari *scientiam* (citato nimirum 1. Cor. 12.) *proprio vocabulo:* quod nempe fidei iuxta phrasin Apostoli ibidem commune non sit. Eodem modo loquitur Augustinus lib. 12. de Trin. cap. 14. & in epistola ad Paulinum; vti & alij SS. Patres apud citatos.

Ex quibus etiam probatur assertio. Quia in rebus Theologicis, scriptura, SS. Patres, & alij etiam Scholastici Doctores, non solum debent esse norma sentiendi, siue credendi, sed etiam loquendi. Cum ergo apud illos Theologia absoluta & simpliciter dici soleat scientia, rectè etiam à nobis ita vocabitur. Ratio est. Quia scientiæ vocabulum suam vim & significationem non primum accepit ab Aristotele, & Philosophis, qui eum secuti sunt, sed multò antea loquentium vsu tritum fuit: idque communi vsu loquendi scire quisque dicebatur, quod certò ac infallibiliter, præsertim ex discursu ac ratione, perspectum haberet; vti nunc etiam vulgariter loquimur: Ergo cum Theologica cognitio sit certissima & planè infallibilis, ac simul etiam cum discursu coniuncta, rectè ac proprie scientia dicitur.

Et confirmatur. Quia negari non potest, etiam supposita Aristotelis doctrina lib. 6. Ethicor. cap. 2. & 3. tam fidem diuinam, quam Theologiam, esse virtutes intellectuales, quandoquidem ijs semper verum dicimus: Ergo nomen virtutis alicuius intellectualis ei attribuendum est: nullum autem ei melius tribuitur, quam scientiæ & sapientiæ; quandoquidem tres habet conditiones præcipuas scientiæ; nimirum veritatem, certitudinem, discursum; de sapientia dicemus inferius. Nec dubium: si Aristoteles fidei & Theologiæ nostræ cognitionem habuisset, quin eas vel expressè ac distinctè cæteris virtutibus intellectualibus adnumerasset; aut certe scientiam & intellectum ita ibidem declarasset, vt nomen hoc etiam fidei; illud verò Theologiæ quoque conueniret. In quem sensum etiam rectè dixit Canus loc. cit. Si præcisè & essentialis ratio scientiæ, supposito fidei & Theologiæ lumine, ab Aristotele fuisset assignata, aut ex Aristotelica descriptione etiamnum abstrahatur communis conceptus scientiæ, eum in Theologiam omnino quadraturum.

DVBIVM IV.

Utrum Theologia sit scientia subalternata scientiæ Dei, aut beatorum.

Ad S. Thom. 1. p. q. 1. a. 2.

Notandum, subalternationem scientiarum non eodem modo ab omnibus explicari: neque verò Aristoteles 1. poster. 7. 10. & cap. 23 vbi de hac re agit, explicatè satis & disertè suam sententiam declarat.

clarat. Communis tamen & recepta sententia est, uti quatuor sunt, quæ in scientia considerantur; finis nimirum, principia, subiectum, & modus sciendi: ita etiam quadrupliciter posse vnam scientiam alteri subalternari; idque vel secundum quid tantum, vel etiam simpliciter. Secundum quid tantum accidit subalternatio; quando solum vel ratione finis, vel ratione modi sciendi, vna alteri subalternatur siue subijcitur: quemadmodum ratione finis frænofactoria subalternatur & subijcitur equestri; & hæc militari, eo quod vtriusque illius opus referatur ad scientiam militaris opus, vel ut ad finem.

Ratione modi sciendi, accidit subalternatio: quando subalternata scientia de principijs, aut etiam conclusione solum scit. Quia: subalternans vero propter quid: quo modo Medicina subalternatur Geometriæ ratione illius conclusionis, Circulare vulnus tardius curari, iuxta Aristotelem cit. cap. 10. Geometria enim huius conclusionis veritatem scit à priori; nimirum quia in vulnere circulari partes à se plus distant. Medicus autem solum scit per experientiam, siue inductionem.

Ratione principiorum illa scientia alteri dicitur subalternari, cuius principia sunt conclusiones alterius.

Ratione subiecti verò, quando subiectum vnius (subalternatæ) ponitur directè sub subiecto alternantis, sola differentia accidentali contractum. Atque his etiam duabus conditionibus simul positis, scientia simpliciter & absolute alteri dicitur subalternari: quemadmodum iuxta omnium sententiam, perspectiva subalternatur Geometriæ; & Musica Arithmetica: hæc enim considerat numerum sonorum; illa lineam radiosam seu visivalem. Atque ita ferè docent S. Thomas 1. poster. lect. 3. 5. & opusc. 42. cap. 14. Heruzus q. 6. prolog. Bonaventura q. 2. prolog. Scotus q. 3. prolog. Aureolus q. 1. art. 2. circa opinionem S. Thomæ, Durandus in 1. quest. prolog. art. 2. & communiter recentiores Interpretes Aristotelis cit. cap. 10. & 23. & S. Thomæ commentatores hic q. 1. a. 2.

Hoc posito, multi sunt Doctores, qui simpliciter asserunt, Theologiam nostram subalternari scientiæ Dei & beatorum; eo modo, quo perspectiva subalternatur Geometriæ: idque adeo verum esse putant, ut quamvis eadem Theologia nostra non esset scientia simpliciter, adhuc tamen verè ac propriè asserant, esse scientiam subalternatam, etiam ut in nobis Viatoribus est. Ita Ægidius 2. part. prolog. a. 2. Capreolus q. 1. prolog. art. 1. concl. 2. & 3. Caietanus hic q. 1. a. 2. Canus lib. 1. 2. loc. cap. 2. qui in eandem sententiam citant S. Thomam hic q. 1. a. 2. non obscure huius sententiæ fauentem, quando indicat, ad scientiam subalternatam sufficere, ut eius principia sint euidencia per lumen superioris scientiæ, ut dictum dub. præced. etsi nonnulli eum in benigniorem partem interpretentur.

Assertio I. Theologia nostra, respectu nullius scientiæ, propriè ac iuxta morem loquendi Philosophorum, est scientia subalternata. Ita Scotus, Aureolus locis cit. Durandus q. 1. prolog. num. 52. Occam in prolog. q. 3. Heruzus q. 1. prolog. Gregorius de Valentia q. 1. p. 3. §. 2. Molina q. 1. a. 2. disp. 3. Gabriel Vasquez d. 6. c. 2. Probatur. Quia omnis scientia sub-

alternata, est simpliciter scientia; ratio enim subalternationis non est conditio transferens scientiam in aliud genus, sed specificans vel modificans, ut habet communis omnium Philosophorum sententia; cui vbi de modo loquendi, & terminis ad naturales scientias propriè pertinentibus agitur, non est repugnandum; ut faciunt contrariæ sententiæ auctores: atqui Theologia propriè, ac iuxta morem loquendi Philosophorum, non est simpliciter scientia, ut probauimus dub. præced. Ergo, &c.

Assertio II. Etiam si Theologia nostra esset euidens, adeoque propriè iuxta Aristotelem esset scientia, non tamen propriè ac simpliciter esset subalternata scientiæ Dei aut beatorum. Ita Henricus Gandauensis in summa art. 7. q. 4. & 5. Scotus & Aureolus locis cit. Vasquez disp. 6. cap. 2. Probatur ex dictis. Quia ad veram subalternationem requiritur primò, ut subalternata obiecto, siue subiecto subalternantis addat aliquam differentiam accidentalem, ut significat Aristoteles 1. poster. cap. 10. Secundò, ut principia subalternatæ sint conclusiones subalternantis, adeoque notæ subalternanti per demonstrationem; quod etiam indicat Aristoteles 1. poster. cap. 10. Alias enim quælibet scientia subalternaretur habitui suorum principiorum. Atqui neutrum Theologiæ nostræ conuenit, respectu scientiæ Dei, & beatorum. Non primum. Quia vtriusque obiectum, siue subiectum, est idem Deus; nec is ex parte obiecti cogniti contrahitur vlla differentia accidentali, prout à Theologo in hac vita consideratur. Neque secundum. Quia Theologia nostra, & Beatorum versantur circa eadem conclusiones, & habent eadem principia; diuerso tantummodo lumine cognita. Scientia verò Dei, cum discursiua non sit, nullas omnino veritates per modum conclusionis colligit.

Secundò. Vera scientia subalternata consistere potest cum subalternante; imò nisi adiunctam habeat, à subalternante, euidenciam principiorum, non est vera scientia subalternata; uti videre est in Musico, qui nullam Arithmeticæ scientiam habet; aut in perspectiuo, qui nullam Geometriæ scientiam habet; sed credit solum Arithmetico, aut Geometriæ: atqui scientia Theologiæ non potest simul esse cum scientia Dei, & beatorum. Ergo, &c.

Tertiò. Si Theologia nostra esset verè subalternata scientiæ Dei & beatorum, idè esset; quia procedit ex principijs notis euidenter lumine superioris scientiæ; nimirum scientiæ Dei & beatorum, ut significare videtur S. Thomas hic q. 1. a. 2. sed hoc minimè sufficit ad veram subalternationem scientiæ; tum ob dicta superius: tum quia sic cognitio obscura discipuli, in Mathematicis demonstrationibus credentis suo Magistro, sine vlla vera euidencia principiorum, aut conclusionis, esset dicenda subalternata scientia, scientiæ sui Magistri: consequens autem est absurdum, & in Philosophia inauditum. Ergo, &c.

Assertio III. Theologia nostra nec secundum quid etiam, ratione videlicet finis, aut principiorum, seu ratione modi sciendi, propriè subalternatur scientiæ Dei & beatorum. Ita Aureolus loc. cit. præcipuè quoad posteriorem partem. Probatur & declaratur. Quia ratione finis ea solum scientia alteri dicitur subalternari, non quæ se habet veluti medium ad

acqui-

acquirendam aliam superiorem; adeoque ordinatur ad ipsam tanquam finem; alias Logica esset subalternata omnibus alijs scientijs, & omnes scientiæ subalternatæ forent visioni beatificæ, seu scientiæ beatæ: sed illa dicitur subalternata ratione finis, cuius finis est aliquo modo sub fine alterius, illique veluti medium deferuit: quod fit, quando opus vnius scientiæ refertur ad opus alterius scientiæ vel ad finem; vti opus frans factoriæ refertur ad equitationem; & equitatio ad militiam seu pugnam equestrem. Atqui Theologiæ nostræ finis, non est sub fine scientiæ Dei aut beatorum; sed potius est medium ad scientiam Dei & beatorum, vel ut ad finem vltimum; quandoquidem scientia Dei nullum profus habet finem; beatorum scientia autem est ipse vltimus noster finis cuius; qui non habet alium finem eiusdem generis. Nec verò etiam Theologia nostra vllum post se opus relinquit, quod veluti medium deferuiat operi scientiæ Dei aut beatorum: quandoquidem Theologica scientia per se & vniuersim non est operatiua seu practica; sed speculatiua, vt inferius dicitur.

Ratione verò principiorum tunc solum vna scientia alteri subalternatur, quando principia subalternatæ sunt conclusiones subalternantis; quod in proposito non accidit, vt dictum.

Ratione modi verò sciendi vna dicitur alteri subalternata, quando subalternata circa principia vel conclusiones dicit solummodo Quia, adeoque euentuam habet à posteriore solum, puta ab experientia & sensu, siue inductione; altera verò propter quid, vt rectè Aureolus loc. cit. Id verò in proposito non accidit: Quia Theologia nostra nullam planè habet euentuam principiorum aut conclusionum; nec vllam veram demonstrationem (ex proprio munere, vt superius dictum dub. 2.) circa suas conclusiones, nec Quia, nec propter Quid: Ergo, &c.

Atque ob dictas etiam causas, docet Heruzus q. 6. prolog. Theologiam nulli etiam scientiæ humanæ subalternari: *Secundum quemcumq;*, inquit, *modum subalternationis (ab ipso) positum: quia subiectum Theologia non se habet ad subiectum alicuius scientiæ humanæ vt pars in modo; nec etiam subiectum vel finis alicuius scientiæ humanæ, est causa finalis subiecti Theologiæ; nec etiam ea, quæ sola fide tenet Theologia, sunt euentuam in aliqua scientiæ humanæ: Ergo secundum nullum prædictorum modorum subalternatur alicui scientiæ humanæ, Ita Heruzus.*

D V B I V M V.

Utrum Theologia propriè sit sapientia.

S. Thom. 1. p. q. 1. a. 6.

Quæstio est de Theologia nostra, seu Viatorum, vt & de sapientia, quam inter quinque virtutes intellectuales retulit Aristoteles lib. 6. Eth. cap. 4. vt dictum supra dub. 3. Vbi notandum, tribus modis accipi posse Sapientiæ vocabulum; primò spiritualiter, & iuxta scripturæ phrasin; quæ sæpius nobis diuinam sapientiam commendat, eaque communiter dici solet sapida quædam Dei rerumque diuinarum scientia; nec vnum solum, sed plures habitus supernaturales virtutum, siue donorum Spiritus S. inuol-

uit, nimirum præter fidem, in primis donum Sapientiæ, (si non etiam donum intellectus, consilij, & scientiæ) de quibus scilicet 1. 1. v. 2. atque etiam charitatem, qua fit, vt ea quæ Dei sunt, & secundum Deum sapiamus. S. August. lib. 14. de Trin. c. 1. eam vocat *Dei cultum*, græcè *θεωσιβεια*, quæ est, inquit, *in cognitione & dilectione eius, quod semper est, & incommutabiliter manet, quod Deus est* Et lib. 12. de Trin. c. 14. *Et quousculus eius, nisi amor eius?* Vnde ipsum etiam donum sapientiæ Scot. in 3. d. 3. 5. dicit esse charitatem ipsam, licet includat fidem tanquam aliquid præuium. S. Thom. verò in 1. 2. q. 68. a. 4. & in 2. 2. q. 45. a. 2. rectius in intellectu collocat, et si charitati annexam, in eaque fundatam.

Secundo nomen Sapientiæ, vulgari & ciuili loquendi vsu, significat quemlibet habitum intellectualem exactè possessum, quo semper verum dicitur: quæ tamen sapientia solum dicitur in aliquo certo genere, iuxta Arist. lib. 6. Eth. c. 7. vbi ait: *Sapientiam in artibus tribuere illis consueuimus, qui absolutissimi in ipsis sunt.* Vnde *Phidiam sapientem Marinarum, Polydectum statuarum sapientem dicimus; nihil aliud hic sapientiæ nomine, quam artis ipsius virtutem significante.* Similia habet 1. Metaph. c. 2. & 1. Mag. Moral. c. 3. 5. Sed & ipsa scriptura hac phrasin vtitur Eccl. 38. v. 35. *Vnusquisq; in arte sua sapiens est.* Et 1. Cor. 3. v. 10. *Vt sapiens Architectus fundamentum posuit.* Eodem pertinet, quod is, qui in genere totius humanæ vitæ prudens est, sapiens dicitur, *in quantum ordinat humanos actus ad debitum finem*, vt notauit S. Thom. hic q. 1. a. 6. ex illo Prou. 10. v. 23. *Sapientia est viro prudentia.*

Tertiò accipitur philosophicè sapientia, pro certo & præstantissimo quodam habitu scientiæ, à quo quis non tantum secundum quid, & in certo genere, sed simpliciter sapiens dicitur: de quo Arist. cit. c. 7. *Ceterum, inquit, esse alios quosdam omnino, non ex parte sapientes existimamus, &c.* Et inferius ait, hac notione exactissimam scientiarum sapientiam esse manifestum est: quo loco Metaphysicam intelligit. Eundem habitum Aristot. 6. Eth. c. 4. virtutibus intellectualibus adnumerat, vt dictum.

Iuxta primum igitur & secundum vocabuli Sapientiæ vltim non est quæstio; priori enim modo constat, Theologiam sapientiam non esse: licet Sapientiæ illius latè spectatæ ambitu fortassis etiam Theologia, vt & fides, contineatur: quomodo intelligendus Aureolus q. 1. prolog. a. 3. propof. 4. vbi dicit, & ex S. August. lib. 9. de Trin. c. 1. & lib. 14. de Trin. c. 1. & lib. 14. de Trin. c. 1. & tract. 1. super Ioan. vii etiam ex Richardo Victorino lib. 1. de Trin. in proœmio probat, Theologiam etiam esse illam sapientiam, de qua Sancti faciunt mentionem, ad quam conantur peruenire. Posteriori verò modo itidem certum est, Theologiam exactè possessam sapientiæ laudem suis possessoribus tribuere. Si enim artifex quilibet sapiens dicitur, qui in sua arte excellit, cur non & Theologus? Quæstio igitur solum est de sapientia, iuxta tertium nominis significatum, idque siue mentem Aristotelis, siue rem ipsam spectemus. Ad quam S. Thomas hic q. 1. a. 6. absolutè respondet, Theologiam vel maximè sapientiam esse. Eadem est cõmunis etiam aliorum Theologorum sententia: nisi quod Durand. q. 1. prolog. n. 54. & 55. negauit, propriè & formaliter esse sapientiam, ob defectum euentuam.

Asser.

3 Assertio I. Theologia simpliciter & absolute loquendo recte dicitur sapientia. Est S. Thomæ, & communis omnium Doctorum; vt notauit Vasquez hic q. 1. a. 6. nec ipso quidem Durando excepto; ita indefinitè loquendo: quando quidem ibidem diserte fatetur, ita vocari posse; atque ita etiam vocatam fuisse ab Augustino. Probatur primò ex phrasi scripturæ; in qua ita nonnunquam appellari videtur. Act. 6. v. 10. de S. Stephano ex scripturis fidem in Christum probante dicitur: *Non poterant resistere sapientie & spiritui, qui loquebatur in eo.* 1. Cor. 2. S. Paulus loquens de sua doctrina (quam non solum fidei, sed etiam Theologicam fuisse q. 1. dub. 1. & q. 2. dub. 1. ostensum) ait: *Sapientiam loquimur inter perfectos.* Et rursum Ephes. 1. v. 7. *Superabundauit in nobis (gratia Christi) in omni sapientia & prudentia.* Et Coloss. cap. 1. v. 9. *Impleamini agnitione voluntatis eius, in omni sapientia & intellectu spirituali.* Et cap. 3. v. 15. *Verbum Christi habitat in vobis abundanter, in omni sapientia & commonentes vosmetipsos, &c.* Et 1. Pet. 3. v. 15. *Sicut & charissimus frater noster Paulus secundum datam sibi sapientiam scripsit vobis.* Et quod hoc loco citat etiam S. Thomas, Deuter. 4. v. 6. *Hæc est vestra sapientia, & intellectus coram populis.*

Eodem modo sepe loquuntur SS. Patres. Et S. Augustinus lib. 12 de Trin. cap. 1. distinguit sapientiam à scientia, quod illa ad contemplationem, hæc ad actionem spectat; illa sit rerum diuinarum & æternarum, hæc humanarum & temporalium: Ergo hoc ipso agnoscit Augustinus, scientiam speculatiuam Dei, rerumque diuinarum, qualis est Theologia, sapientiam esse, vt notauit etiam S. Thomas hic quæst. 1. a. 6. Et rursum idem Augustinus lib. 14. de Trinit. cap. 1. ait: *Vnde ego quoque in libro superiore, utrarumque rerum cognitionem, id est, diuinarum atque humanarum, & sapientiam & scientiam dici posse, non tacui. Verum secundum hanc distinctionem, qua dixit Apostolus: Alij datur sermo sapientie, alij sermo scientie, ista definitio diuidenda est, vt rerum diuinarum scientia proprie sapientia nuncupetur, humanarum autem proprie scientia nomen obtineat.* Huc spectat, quod vt supra ex Aureolo notauimus, Theologia in illa etiam sapientia continetur, quam Sancti desiderarunt & expectauerunt.

Ratio est. Quia Theologia est multo excellentior scientiâ; eiq; etiam præcipua sapientiæ conditiones ab Aristotele assignatæ multo excellentius conueniunt, quam Metaphysicæ; vt sequenti assertionem dicetur: Ergo si Metaphysica propter excellentiam, qua alias scientias superat, recte dicitur sapientia, maiori iure talis dici debet Theologia. Accedit, quod omnis sapientia huius mundi, terrena scilicet & merè secularis, qualem Ethnici Philosophi habuerunt, stultitia est apud Deum, 1. Cor. 3. v. 19. ita vt proinde Metaphysica scientia præ hæc reuelata scientia nihili quodammodo sit facienda.

4 Assertio II. Tametsi quidem, si loquamur materialiter & in particulari, vel etiam adæquatè, & secundum omnes condiciones requisitas, de eo habitu, quem sapientiæ nomine vocandum censuit Aristoteles, Theologia proprie sapientia non sit: tamen si formalem & abstractam rationem sapientiæ, quam scientiæ vniuersim accepta superaddit, seu ex qua scientia quæpiam sapientiæ laudem iuxta eundem Aristotelem meretur, planè fatendum est, Theolo-

giam etiam ex mente ac doctrina Aristotelis, verè ac proprie sapientiam esse: & quidem excellentiori modo, quam Metaphysicam. Est ex mente S. Thomæ & aliorum Doctorum; cum quibus etiam hoc modo conciliari potest Durandus loc. cit. Probatur prior pars. Tum quia iuxta Aristotelem lib. 6 Eth. cap. 4. & 7. Sapientia est præstantissima scientiarum, quam proinde non minus, quam alias scientias, euidentem esse supponit: cum tamen Theologia nostra, de qua loquimur, euidentem non sit, nec proprie scientia, iuxta eundem Aristotelem, vt dictum dub. præcedenti. Tum quia iuxta Aristotelem, sapientia est ipsa Metaphysica scientia, vt videre est apud eundem ibidem, & lib. 1. Metaph. cap. 1. & 2. Theologia autem nostra etiam vtique est habitus à Metaphysicâ, & omnibus naturalibus scientijs hoc ipso distinctus, quod nititur reuelatione seu principijs reuelatis, non autem lumine naturali; vt naturales scientiæ, vt dictum supra q. 1. dub. 1. Denique Aristoteles de Theologia nostra nihil penitus cognouit; Ergo in enumeratione habituum, nullam eius rationem particulatim habuit: vtique naturales solum habitus recensere contentus, quos solos ipse nouerat.

5 Posterior pars eiusdem assertionis ita probatur & declaratur. Aristoteles enim sapientiam esse docet illam scientiam, cui sequentes condiciones conueniunt; quas proinde sapientia ex propria & formali sua ratione scientiæ vniuersim, aut certè alijs pluribus scientijs superaddit. Prima est, quod non solum ipsa conclusiones, sed etiam principia, nimirum prima & vniuersalissima nouit. Ita Aristoteles lib. 6. Ethic. cap. 7. vbi ait: *Sapientem igitur non solum ea, quæ ex principijs sunt cognoscere, sed etiam circa principia ipsa verum dicere oportet. Quare sapientia erit intellectus & scientia.* Et lib. 1. Metaph. cap. 1. ait: *Sapientiam circa primas causas, & principia, omnes arbitrantur versari.*

Secunda, quod sit scientia rerum præstantissimarum. Ibidem in Ethicis: *sapientia, inquit, est quasi habens caput scientiarum rerum præstantissimarum.* Et infra: *Constat igitur ex ijs, quæ dicta sunt, sapientiam esse rerum præstantissimarum naturâ scientiam & intellectum.*

Tertia, quod proinde sit scientia omnium nobilissima & præstantissima. Quod significat Aristoteles verbis citatis, & quando mox subiungit: *Absurdum enim est, si quis scientiam ciuilem, aut prudentiam, honestissimam esse existimat:* & superius dixerat, excellentissimam scientiarum esse sapientiam. Et lib. 1. Metaph. cap. 2. quinque istas sapientiæ conditiones ordine recenset, quas nos præcedentibus adnumerabimus.

Quarta igitur sapientiæ conditio est, quod maxime vniuersalia nouit. Primò, inquit Aristoteles, *opinamur sapientem maxime omnia, uti possibile est scire, non habentem singulariter eorum scientiam.* Et infra hoc ipsum declarans: *horum autem hoc quidem, omnia inquam scire, illi qui maxime vniuersalem scientiam habeat, necesse est inesse, hic enim quodammodo omnia subiecta (sue particularia) scit.*

Quinta, quod maxime difficilia nouit. Deinde *illum, inquit, qui difficiliora, neg, scitu facilia homini cognoscere possit, sapientem existimamus: sentire enim omnibus commune est, quamobrem facile; & neutquam sapiens est.*

Sexta quod sit scientia omnium certissima. Item

illum,

illum, inquit, qui certior, ac magis docere valens, causas reddat, sapientiam in omni scientia esse.

Septima, quod sit scientia speculativa, non practica; scientiarum quoque illam, inquit, quæ gratia sui ipsius, & propter ipsam scire, quam illam, quæ aliorum gratia eligenda sit, magis sapientiam esse.

Octava, quod sit scientia principalior siue superior, non subministrans. Et principalior, inquit, quam ei subministrans, potius sapientiam esse: non enim ut sapienti præcipiatur, sed ut illi præcipiat: nec vtile ab altero, sed ut ab eo minus sapienti suadeatur decet. Ita Aristoteles sapientiam describit; Vbi consulto nullum evidentiam mentionem fecit: quia Sapientia quoad hoc nihil peculiare addit scientiæ in genere; imo ex hac parte fieri potest, ut sapientia superetur ab alijs quibusdam scientijs: sicut reuera demonstrationes Mathematicæ evidentiores sunt, quam aliquæ demonstrationes Metaphysicæ, v. g. de Deo, &c.

Iam verò perspicuum est, omnes eas conditiones Theologiæ verè ac propriè conuenire, multoque verius, quam ipsi Metaphysicæ; quod sigillatim ita ostenditur. Primò enim Theologia & conclusio- num, & principiorum reuelatorum notitiam includit, non solum quia supponit, simulque necessariò coniunctam habet fidem, veluti habitum principiorum; sed etiam quia sua ipsius principia contra negantes probat, ac defendit, non solum deductione ad impossibile, vti Metaphysica, sed sæpe etiam directè, ex vno principio reuelato probans aliud, ut dictum supra q. 2. dub. 1.

Secundò est scientia rerum præstantissimarum, puta ipsius Dei, non solum ut principij & authoris rerum naturalium, sed etiam supernaturalium; quocirca ea de Deo mysteria cognoscit, ad quæ Metaphysica penetrare minimè potest; vti est mysterium sanctissimæ Trinitatis, Incarnationis, Eucharistiæ, &c.

Tertiò hoc ipso etiam est præstantissima omnium scientiarum; quia est de subiecto præstantissimo, & ex obiecto formali seu medio præstantissimo, utpote supernaturali, diuinæ reuelationis, ut pluribus dicitur quæst. 3. dub. 2.

Quarto est de rebus vniuersalissimis, nimirum de omni Ente, non solum naturali, vti Metaphysica, sed etiam supernaturali, ut patebit quæst. seq.

Quinto est de rebus difficilissimis; quæ omnem planè captum humanæ rationis excedunt; ut sunt illa, quæ diximus, aliaque complura Christianæ fidei mysteria; adeo quidem, ut sit supra omnem ratio-

nem naturalem, non tamen contra: cum tamen obiecta seu conclusiones Metaphysicæ naturale lumen rationis non excedant.

Sexto certitudine omnes planè scientias naturales, adeoque Metaphysicam etiam ipsam, longè superat, ut ex instituto cum S. Thomæ hic q. 1. a. 5. dicitur infra q. 4. dub. 3.

Septimo simpliciter est scientia speculativa, non practica, ut docet S. Thomæ hic q. 1. art. 4. & inferius cit. q. 4. declarabitur.

Octauo est scientiarum suprema, quæ nulli ministrat, omnibus imperat, omnes diiudicat; omnibusque naturalibus scientijs, etiam ipsa Metaphysica vtitur veluti ancillis: iuxta illud Apostoli 1. Cor. 2. v. 15. *Spiritalis iudicat omnia; & ipse à nemine iudicatur.* Et ratio est: quia ex altiori lumine, diuinæ scilicet reuelationis, procedit; cui subijci & seruire necesse est omne lumen & rationem naturalem; iuxta Apostolum 2. Cor. 10. v. 4. *Arma militiæ nostræ non carnalia sunt, sed potentia Deo, ad destructionem munitiorum, consilia destruentes, & omnem altitudinem extollientem se aduersus scientiam Dei, & in captiuitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi, &c.* Ex quibus abundè patet quod in assertionem diximus, si formalis ratio sapientiæ spectetur, ex qua scientia quæpiam iuxta Aristotelem sapientiæ nomen meretur, Theologiam nostram, etiam ex mente & doctrina Aristotelis, verè ac propriè sapientiam esse.

Atque ex his omnibus, quæ hætenus de Theologiæ genere disseruimus, colligitur, Theologiam ex suo genere esse habitum ac virtutem intellectualem argumentatiuam; Aristoteli tamen planè incognitam, nec vllam ex commemoratis ab eo 6. Ethic cap. 4. nisi quod ratio formalis & abstracta sapientiæ, ab eo in varijs locis descripta, quam ille soli Metaphysicæ conuenire existimabat, propriè, imò verius etiam Theologiæ competit, ut dictum. Quia tamen sapientia hac ratione vel non est propriè genus, sed species quædam præstantissima habituum intellectualium; vel si in tota sua latitudine sumatur, etiam habitibus genere diuersis conuenit, ut dictum, idcirco fatendum est, genus proximum Theologiæ innominatum esse, quod tamen ex dictis facile circumscribi potest, dicendo, esse habitum discursiuum ex principijs reuelatis, quæ talibus: hæc enim ratio generica communis est nostræ Theologiæ, cum eam quam euidentem habent Christus & beati, Atque hæc de Theologiæ genere relatis.

QVÆSTIO III.

De subiecto siue obiecto Theologiæ.

S. Thom. 1. p. q. 1. a. 3. 7. & 8.

Resolvitur hæc quæstio tribus dubiis. I. Quodnam sit obiectum Theologiæ totale & formale Quod, siue attributionis? II. Quodnam sit eius obiectum Quo; seu ratio formalis obiectiua Qua, seu propter quam? III. Verum præter rationem formalem obiectiuam Quam, siue propter quam, assignanda sit alia Theologiæ ratio formalis sub qua, & quanam illa sit?